

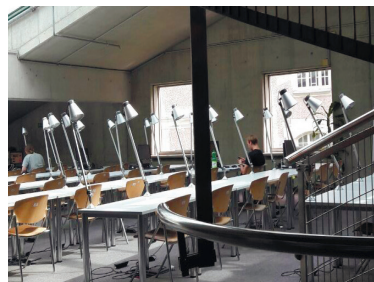
КУЛЬТУРОЛОГІЧНА
ЛАБОРАТОРІЯ

ДЕНЬ
МЛИНІВ

стор. 6

УКРАЇНА
І СВІТ

БІБЛІОТЕЧНИЙ
ТУРИЗМ

стор. 8-9

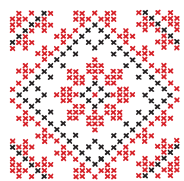
МУЗИКА

«ART
& MORE»

стор. 11

Загальнодержавна українська газета

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№31-33 | 16 серпня 2019

Заснована в січні 1913 Гнатом Хоткевичем

ISSN 2519-4429

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

ЗНИЩЕННЯ ЗМІ В ІНТЕРЕСАХ КІПРСЬКОЇ КОМПАНІЇ?

ЯК І НАВІЩО МІНКУЛЬТ І ЦЕНТР ДОВЖЕНКА ЗАХОПИЛИ ПРИМІЩЕННЯ, ЩО НАЛЕЖАЛИ НАЦІОНАЛЬНОМУ ГАЗЕТНО-ЖУРНАЛЬНОМУ ВИДАВНИЦТВУ

CAFE / BAR / RADIO

Фото Вячеслава ЮРЧЕНКА

Акція працівників ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» під стінами «Національного центру Олександра Довженка»

Головний редактор газети «Культура і життя» Євген Букет поспілкувався з Андрієм Щекуном, колишнім керівником ДП «Національне газетно-журнальне видавництво», громадським лідером та людиною, що до сьогоднішнього дня відстоює інтереси друкованих ЗМІ культурологічного спрямування, очолює колектив газети «Кримська світлиця» та здійснює менеджерську та юридичну підтримку всіх реформованих видань.

- Перше запитання щодо друкованих видань культурологічного спрямування, які видавалися ДП «Національне газетно-журнальне видавництво». Що реально зараз з ними?

- Як Ви знаєте, ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» видавало сім друкованих ЗМІ: дві газети – «Культура і життя» та «Кримська світлиця», п'ять журналів – «Музика», «Український театр», «Пам'ятки України: історія і культура», «Театрально-концертний Київ», «Українська культура». Власником цих видань було Міністер-

ство культури України. І відповідно до Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих ЗМІ» трудові колективи редакцій мали право протягом 2016-2018 рр. прийняти рішення щодо реформування та здійснити низку заходів спільно із засновником щодо реалізації свого права на подальше видання друкованих ЗМІ.

На сьогодні всі ті видання, де трудові колективи прийняли відповідні рішення щодо реформування, пройшли перереєстрацію і виходять – це «Кримська світлиця», «Культура і життя», «Музика», «Українська

культура», «Пам'ятки України: національна спадщина».

- Без державного фінансування?

- Саме так. Складно, важко, але максимально, що ми змогли зробити, – це здійснити всі етапи реформування цих видань при тому, що Міністерство культури України свідомо не приймало відповідних рішень і всіма засобами ускладнювало їхнє реформування.

- Наскільки нам відомо, міністр культури України Євген Нищук також перешкодив виконанню закону щодо реформування?

- Просто сказати, що перешкодив, – це ні про що не сказати. Основним його перешкоджанням стала бездіяльність Міністерства культури України, що мала призвести до цілеспрямованої ліквідації цих друкованих видань.

Продовження на стор. 2

4 820157 940013 30

ЛІТПРЕМ'ЄРА

СВІТЛИЙ РЕП

СТОП. 14

ЗНИЩЕННЯ ЗМІ В ІНТЕРЕСАХ КІПРСЬКОЇ КОМПАНІЇ?

ЯК І НАВІЩО МІНКУЛЬТ І ЦЕНТР ДОВЖЕНКА ЗАХОПИЛИ ПРИМІЩЕННЯ, ЩО НАЛЕЖАЛИ НАЦІОНАЛЬНОМУ ГАЗЕТНО-ЖУРНАЛЬНОМУ ВИДАВНИЦТВУ

Продовження, поч. на стор. 1

Це також підтвердила Національна спілка журналістів України. Організація вивчила всі наявні юридичні документи, що ми їх надали щодо перешкоджання реформування, – і правлінням Спілки було прийнято рішення внести в список Ворогів преси 2018 року міністра культури України Євгена Нищука. Це – підсумок того, що відбувалося, і підтвердження моїх слів. Більше немає чого тут коментувати, окрім того, що Ворог – це антидержавник. Підтвердженням цьому є безліч оцінок його діяльності – просто погляньте на інші питання, які курирувало це відомство в останні чотири роки, і на які могли впливати чиновники від Мінкульту.

- Андрію Степановичу, після Вашого звільнення, бувально через півтора місяця, вийшов Наказ Міністерства культури України про реорганізацію ДП «Національне газетно-журнальне видавництво». Де-юре воно існуватиме до 31 серпня 2019 року. Прокоментуйте, будь ласка.

- Відбулося те, про що я постійно наголошував протягом останніх трьох років. Курс Нищука і Ко був взятий на знищення і ліквідацію єдиного в Україні державного видавництва, що спеціалізувалося на виданні друкованих ЗМІ культурологічного напрямку. Це могло статися і раніше, ще в 2017 році, але саме ми своєю послідовною патріотичною діяльністю не дали можливості це зробити.

- А чи можна було уникнути реорганізації підприємства?

- Звісно, можна було. І ми ці кроки почали здійснювати. Ми ініціювали питання щодо переведення підприємства в підпорядкування Державного комітету телебачення і радіомовлення України. І це було логічно. У цьому відомстві функціонують підрозділи, що спеціалізуються на видавничій справі. Більш того, цей центральний орган влади здійснював моніторинг за виконанням Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих ЗМІ». Там є компетентні кадри й фахівці з видавничої спеціалізації.

- І що завадило реалізувати цей намір?

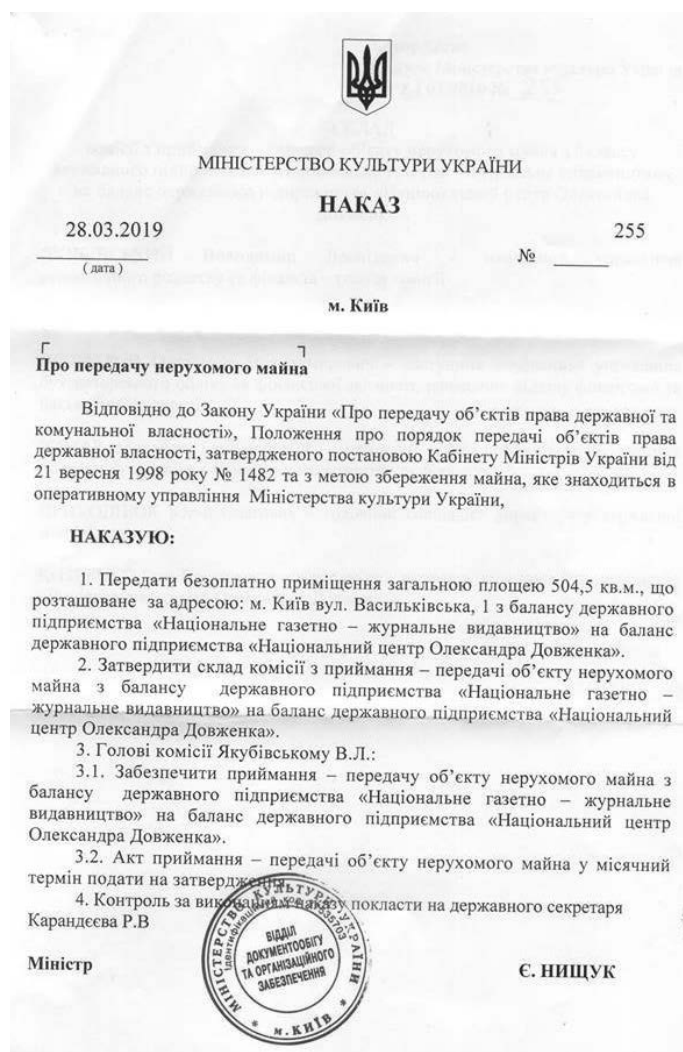
- Очільники Міністерства культури України, коли зрозуміли, що ця ідея реальна і має підтримку, не дали своєї згоди на переведення. Зокрема, позитивне рішення було вже прийняте народними депутатами Комітету з питань інформаційної політики Верховної Ради України. У цій справі нас підтримав народний депутат України Володимир Ар'єв. Також підтримку висловив голова Комітету з питань культури і духовності Микола Княжицький і направив лист підтримки на Кабінет Міністрів України. Також був лист РНБО. Керівництво Держкомтелерадіо також було готове прийняти нас і вирішувати всі накопичені проблеми. Достатньо було однієї прийнятої Постанови КМУ. Але міністр культури відмовився ставити підпис під проектом постанови...

- Тобто міністр культури України Нищук свідомо перешкоджав цьому процесу, а мета яка?

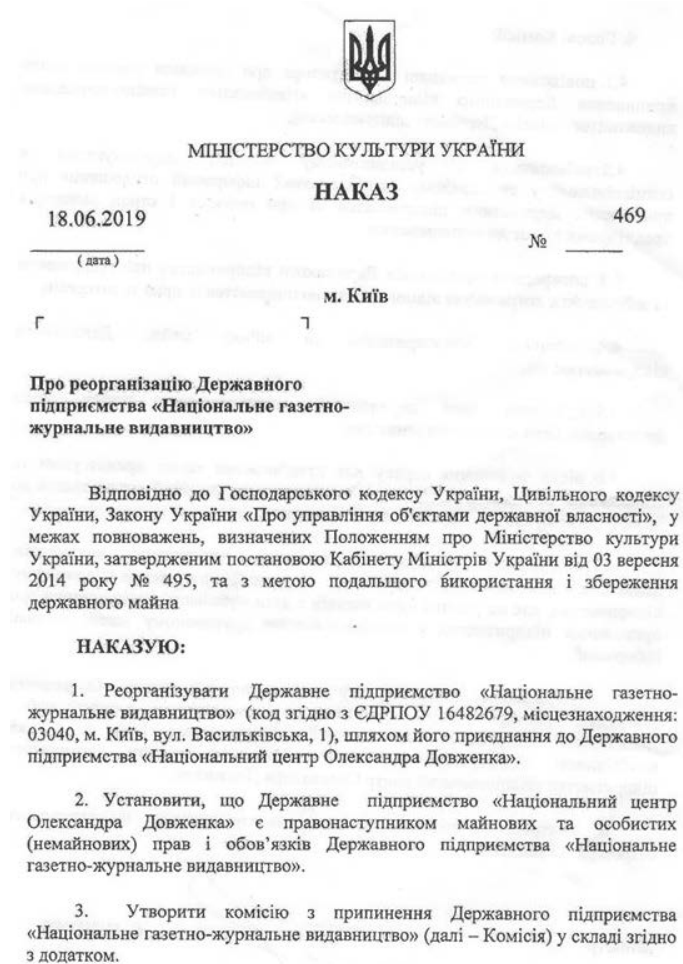
- Як тільки Євген Нищук вдруге став міністром, він призначив двох заступників – Тамару Мазур і Світлану Фоменко. З того часу почалися проблеми – спочатку, як Ви знаєте, відбулося зменшення фінансової підтримки за бюджетною програмою на 50% – 2017 та 2018 рік. А в 2019 році взагалі не закладено жодної копійки в бюджеті. І прикриттям цьому була реалізація закону про реформування. Хоча Закон про реформування – це одне, а державна підтримка друкованих ЗМІ – це інше.

- Ви хочете сказати, що фінансова підтримка ЗМІ мала би здійснюватися і після реформування, тобто і цього року?

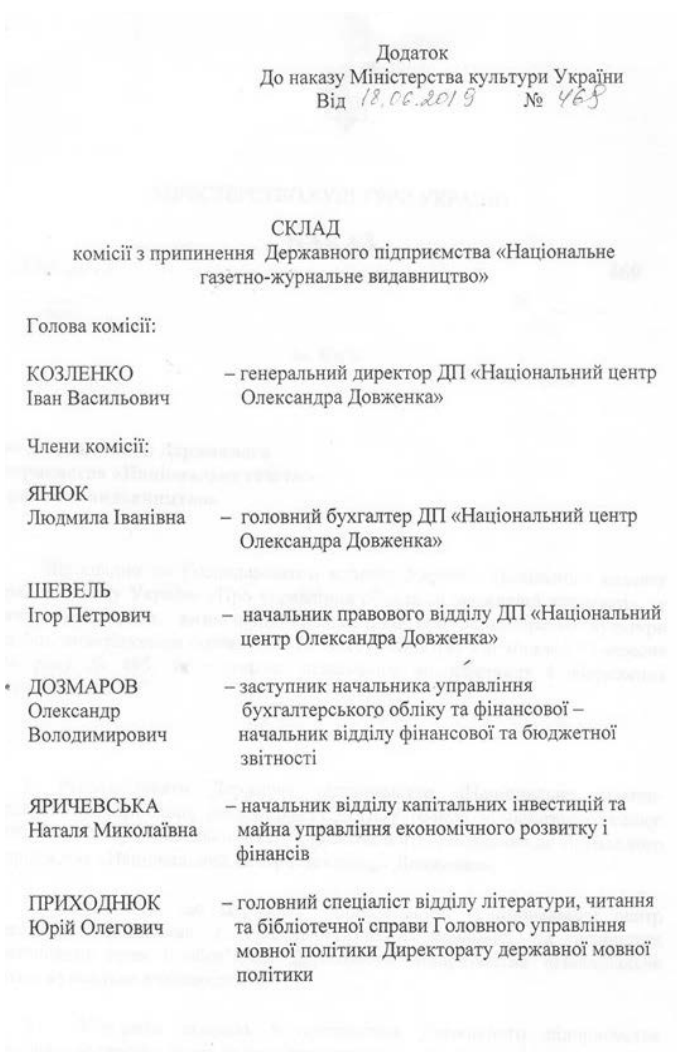
- І цього року, і в наступних. Державна програма відповідно до Постанови КМУ від 23 квітня 2012 р. №373 та Постанови КМУ від 25 квітня 2018 р. №310 є чинною, її не ліквідовано. Тому, якби очільники Міністерства культури України були б державниками, – вони б цього не допустили. Необхідно зазначити і те, що після виконання Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масо-

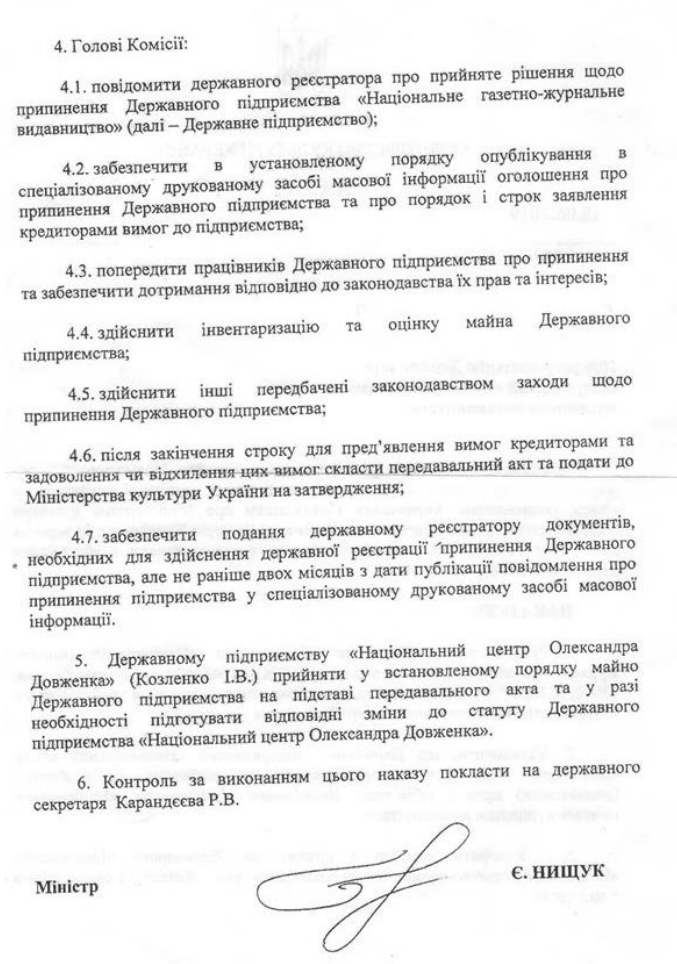
Наказ про передачу майна ДП «НГЖВ»

Наказ про реорганізацію ДП «НГЖВ»

Склад комісії з припинення ДП «НГЖВ»

Повне найменування юридичної особи та скорочене у разі його наявності	ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО "НАЦІОНАЛЬНЕ ГАЗЕТНО-ЖУРНАЛЬНЕ ВИДАВНИЦТВО" (ДП "НАЦІОНАЛЬНЕ ВИДАВНИЦТВО")
Повне та скорочене найменування юридичної особи англійською мовою у разі їх наявності	
Організаційно-правова форма	ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО
Назва юридичної особи	"НАЦІОНАЛЬНЕ ГАЗЕТНО-ЖУРНАЛЬНЕ ВИДАВНИЦТВО"
Ідентифікаційний код юридичної особи	16482679
Центральний чи місцевий орган виконавчої влади, до сфери управління якого належить державне підприємство або частка держави у статутному капіталі юридичної особи, якщо ця частка становить не менше 25 відсотків	МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ Код ЄДРПОУ 37535703
Місцезнаходження юридичної особи	03040, м.Київ, ВУЛИЦЯ ВАСИЛЬКІВСЬКА, будинок 1
Перелік засновників (учасників) юридичної особи, у тому числі частки кожного із засновників (учасників); прізвище, ім'я, по батькові, якщо засновник – фізична особа; найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний код юридичної особи, якщо засновник – юридична особа	МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ Код ЄДРПОУ засновника: 37535703 Адреса засновника: 01601, м.Київ, Шевченківський район, ВУЛИЦЯ ІВАНА ФРАНКА, будинок 19 Розмір внеску до статутного фонду (грн.): 2007994.00
Відомості про органи управління юридичної особи	
Прізвище, ім'я, по батькові, дата обрання (призначення) осіб, які обираються (призначаються) до органу управління юридичної особи, уповноважених представляти юридичну особу у правовідносинах з третіми особами, або осіб, які мають право вчиняти дії від імені юридичної особи без довіреності, у тому числі підписувати договори та дані про наявність обмежень щодо представництва від імені юридичної особи	КОЗЛЕНКО ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ - керівник з 18.06.2019 (ГОЛОВА КОМІСІЇ З ПРИПИНЕННЯ); КОЗЛЕНКО ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ - голова комісії з припинення або ліквідатор
Дата та номер запису в Єдиному державному реєстрі про проведення державної реєстрації юридичної особи – у разі, коли державна реєстрація юридичної особи була проведена після набрання чинності Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців"	
Дата державної реєстрації, дата та номер запису в Єдиному державному реєстрі про включення до Єдиного державного реєстру відомостей про юридичну особу – у разі, коли державна реєстрація юридичної особи була проведена до набрання чинності Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців"	Дата державної реєстрації: 16.08.1990 Дата запису: 11.07.2007 Номер запису: 1 074 120 0000 026083
Дані про перебування юридичної особи в процесі припинення	27.06.2019 - в стані припинення
Відомості про строк, визначений засновниками (учасниками) юридичної особи, судом або органом, що прийняв рішення про припинення юридичної особи, для заявлення кредитором своїх вимог	31.08.2019
Дата та номер запису про державну реєстрацію припинення юридичної особи, підстава для його внесення	

Актуальна інформація з ЄДРПОУ про ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

до чинного законодавства України. І сьогодні існує потреба в здійсненні та забезпеченні регулюючих правових механізмів на виконання частини першої статті 3 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», яким саме зараз керуються друковані засоби масової інформації, що донедавна видавалися Державним підприємством «Національне газетно-журнальне видавництво». Саме ця державна підтримка забезпечує пряму дію державної інформаційної політики, державної політики у видавничій справі.

- Поясніть, будь ласка, детальніше про можливість подальшої державної підтримки? Про те, що Ви зараз розповідаєте, багато редакцій навіть не знають, бо чиновники всім кажуть, що все – «роздержавилися» і ДО ПОБАЧЕННЯ!

- Бюджетну програму «Фінансова підтримка друкованих періодичних видань культурологічного напрямку, газет мовами національних меншин» на 2019 рік Видавництво не буде реалізовувати, оскільки Міністерством культури України цю програму не подано на затвердження Міністерству фінансів України та не включено фінансові витрати до бюджету 2019 року.

Але відповідно до статті 14 Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації»:

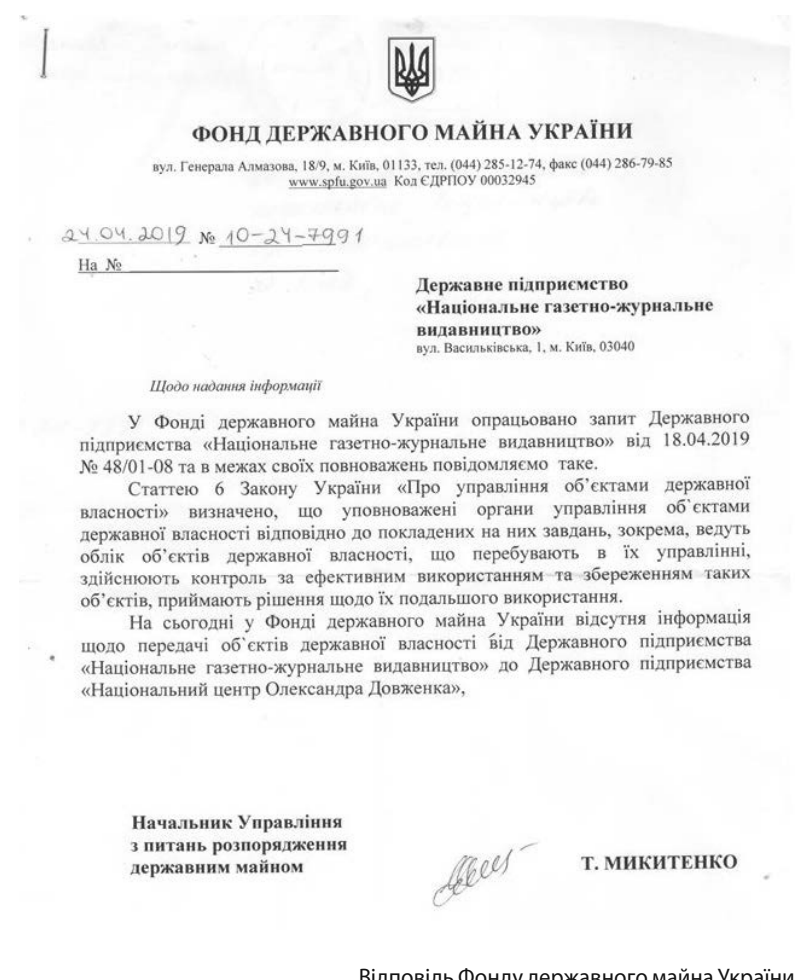
Мовою оригіналу – стаття 3. Фінансування друкованих засобів масової інформації та редакцій (крім друкованих засобів масової інформації, яким надається державна підтримка згідно із статтею 3 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів») через три роки з дня набрання чинності цим Законом з державного та місцевих бюджетів припиняється.

Звертаємо ще раз Вашу увагу на те, що пунктом 3 статті 14 ЗУ «Про реформування державних і комунальних засобів масової інформації» від 24.12.2015 року №917-VIII припиняється фінансування з 2019 року з державного та місцевого бюджету, крім друкованих засобів масової інформації, яким надається державна підтримка згідно із статтею 3 ЗУ «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів».

Виходячи зі статті 3 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», друковані ЗМІ мають право на фінансування і після їх реформування. Державне підприємство «Національне газетно-журнальне видавництво» мало б і надалі отримувати бюджетне фінансування на видання друкованих засобів ма-

вої інформації» повинен був настати період державної підтримки діяль-

ності реформованих друкованих засобів масової інформації відповідно

свої інформації культурологічного спрямування відповідно до статті 3 ЗУ «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» та Постанови КМУ №373 від 23 квітня 2012 року та Постанови КМУ №310 від 25 квітня 2018 року. На жаль, керівництво Міністерства культури України зайняло позицію маніпуляційного характеру щодо трактувань чинного законодавства України, що призвело до знищення семи друкованих засобів масової інформації. Фінансовий план діяльності підприємства на 2019 рік досі не затверджено Міністерством культури України.

- У Вас також господарська діяльність велася від реалізації і передплати видань?

- Саме так, і ми збільшували наші доходи в разі за мій період діяльності. Була повністю зламана корупційна система, економія витрат. Ми з дванадцяти бюджетних статей скоротили витрати до трьох. Дев'ять повністю взяли на підприємство. Дохід від реалізації друкованих видань у мій період сягав до 1 млн гривень, до мого керівництва він не перевищував 450 тис. грн, але проблема була очевидна в тому, що зарплати щороку уряд збільшував, а кошти додатково не заклалися. Бюджетну програму Міністерства культури України з 2015 року не переглядало, а в 2018 році ще й зменшило витрати, хоча фінансові плани було затверджено зі всіма затратами. Ми бачимо ефект від того, що на кіно

звернули увагу, надавши ресурси, на українську книгу. А от друковані видання у нас в державі чомусь вирішили похоронити...

Нам сказали – заробляйте. Вибачте, але якщо це Ваші видання і Ви надаєте державне замовлення, а оплачувати його не бажаєте, то тоді прийміть відповідні рішення – щодо закриття одного чи двох видань, щодо скорочення працівників. А коли вони затверджують один фінансовий план на рік, а реально потім його змушують переробити повністю, і збитковість повністю покладають на керівництво підприємства – це очевидна антидержавна диверсія, і так два роки поспіль!

31 серпня 2017 року заступником міністра культури України Т. Мазур було затверджено Фінансовий план підприємства на 2018 рік. Відповідно до затвердженого Фінансового плану підприємства на 2018 рік державна фінансова підтримка ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» за програмою КПКВК 1801300 передбачалась на рівні 10 699 тис. грн. Але в грудні 2017 року видавництву було доведено граничний обсяг бюджетних коштів у межах 4 801,7 тис. грн – сума, яка не була узгоджена з підприємством і яка зменшується вже протягом чотирьох років, починаючи з 2015 року, а у 2017 та 2018 роках не покривала навіть витрат на оплату праці.

Продовження на стор. 4

Продовження. Поч. на стор. 1-3

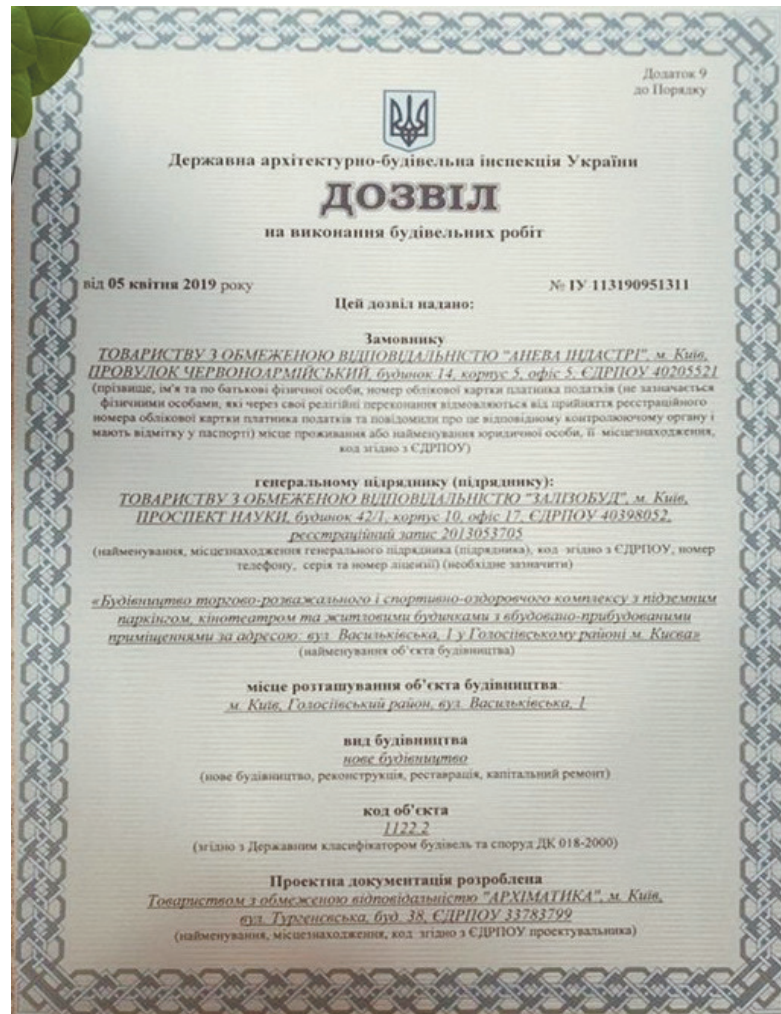
Фінансовий план підприємства ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» на 2018 рік, затверджений заступником міністра культури України Мазур Т.В. від 31.08.2017 р. у сумі 10 699,0 тис. грн, із них: оплата праці з нарахуваннями складає 8 249,2 тис. грн, витрати на друк – 1 812,1 тис. грн, інші – 637,7 тис. грн. Бюджетні асигнування на 2018 рік, що були реально доведені за програмою «Фінансова підтримка друкованих періодичних видань культурологічного напрямку, газет мовами національних меншин», становлять 4 801,7 тис. грн, із них: оплата праці з нарахуваннями складає 3 689,4 тис. грн, витрати на друк – 878,9 тис. грн, інші – 233,4 тис. грн. Дефіцит у фінансуванні на 2018 рік склав 5 897,3 тис. грн, із них: оплата праці з нарахуваннями складає 4 559,8 тис. грн, витрати на друк – 933,2 тис. грн, інші – 404,3 тис. грн.

Ми неодноразово заявляли, що планово підприємству неможливо, без належної вищевикладеної державної фінансової підтримки, збільшити обсяг власних надходжень більш ніж у п'ять разів для покриття усіх витрат за рахунок отримання доходу від реалізації продукції і послуг, оскільки видання підприємства культурологічної спрямованості не є комерційною продукцією. Тому ми очікували належної підтримки на державному рівні.

Але ми вистояли. Більш того, продемонстрували показники збільшення накладів, і практично в 2018 році виплатили заборгованість на 70%. І в 2019 році ми могли б впоратися і закрити заборгованість за 2017 рік повністю, але ж Міністерство культури України не заклало жодної копійки на фінансування бюджетної програми на підтримку культурологічних видань. І знову ж ті самі казки почали розказувати, що фінансування неможливо здійснювати реформованим ЗМІ. Все робилося, щоб знищити підприємство.

- Але в чому ж причина того, що ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» вирішили знищити?

- Причина банальна. Вона в приміщенні, де перебували колективи редакцій. Відповідно до ч. 2 ст. 9 Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» приміщення, що перебували у державній або комунальній власності, в яких на час реформування розташовувалися редакції, повинні були передатися в оренду строком до 15 років з розміром орендної плати, установленим для бюджетних організацій. Ці приміщення так і не передали трудовим колективам редакцій, що здійснили реформування. Більше того, нахабно незаконно витурили всіх. Саме тому, коли я розпочав впроваджувати механізм пере-

Дозвіл на виконання будівельних робіт

дачі підприємства від Міністерства культури України до Державного комітету телебачення і радіомовлення України, 28 березня 2019 року Мазур і Нищук без мого погодження передали приміщення ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» на баланс ДП «Національний центр Олександра Довженка». Тим самим вони зірвали процес передачі майнового комплексу підприємства, адже постала проблема, яку ніхто не хотів розв'язувати в Уряді Гройсмана, навіть обидва віце-прем'єр-міністри України В'ячеслав Кириленко і Павло Розенко, які неодноразово обіцяли нам повну підтримку. Але Політичну відповідальність на себе ніхто не взяв. Нас нікому було захистити від свавіль-

ля Нищука. Навіть в Адміністрації колишнього Президента, де також про цю ситуацію знали і я мав зустріч з цієї теми. Всі високопосадовці уважно вислуховували і співчутливо підтримували мою сторону, але вирішити проблему не наважувалися.

Думаю, що тут була присутня корупційна складова, до якої були причетні найвищі посадовці держави. Якщо Ви останнім часом спостерігали за діяльністю Міністерства культури України, то мали помітити досить багато скандалів навколо дозвільних документів будівництва житлових комплексів у пам'яткоохоронній зоні. Мої припущення, виходячи з аналізу, й полягають у тому, що 504 кв. м приміщення, де розміщувалися редакції культуроло-

Проект майбутнього житлового комплексу

<p>Перелік засновників (учасників) юридичної особи, у тому числі частки кожного із засновників (учасників); прізвище, ім'я, по батькові, якщо засновник – фізична особа; найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний код юридичної особи, якщо засновник – юридична особа</p>	<p>ТРІНЯК МИКОЛА ІВАНОВИЧ Адреса засновника: 02068, Івано-Франківська обл., місто Коломия, ВУЛИЦЯ ЛИСЕНКА, будинок 1, квартира 102 Розмір внеску до статутного фонду (грн.): 200.00</p> <p>ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ 'КОМПАНІЯ З УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ 'ВАЛПРИМ' Код ЄДРПОУ засновника: 37449096 Адреса засновника: 01021, м.Київ, Печерський район, КЛОВСЬКИЙ УЗВІЗ, будинок 9/2, офіс 23 Розмір внеску до статутного фонду (грн.): 100.00</p> <p>КОМПАНІЯ 'СОВЕКО ЛІМІТЕД' ГРІВА ДІГЕНІ 115, ТРАЙДЕНТ ЦЕНТР, 3101 ЛІМАСОЛ, КІПР Розмір внеску до статутного фонду (грн.): 700.00</p> <p>КІНЦЕВИЙ БЕНЕФІЦІАРНИЙ ВЛАСНИК (КОНТРОЛЕР) В УЧАСНИКА (ЗАСНОВНИКА) ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ - КОМПАНІЯ 'СОВЕКО ЛІМІТЕД' - РЕЙНЕ ПАЧІТА, КІПР, 1010, М.НІКОСІЯ, АПУ МАРОНА, 7</p>
--	---

Перелік засновників ТОВ «АНЕВА ІНДАСТРІ» (за даними з ЄДРПОУ usr.minjust.gov.ua)

логічних ЗМІ, планують у перспективі зрівняти з землею, адже в недалекому майбутньому на території, де розташовано ДП «Національний центр Олександра Довженка», біля метро «Голосіївська» мають намір збудувати житловий комплекс «White Lines» з паркінгом, торговим центром, фітнесом, 150-ма магазинами, кінотеатром і музеєм кіно «Довженко» (такі «ріжки та ніжки» залишаться від ДП «Національний центр Олександра Довженка»).

- У чому полягає незаконність дій керівництва Міністерства культури України при передачі приміщення?

- Міністерство культури України видало наказ №255 від 28.03.2019 р. «Про передачу нерухомого майна» загальною площею 504,5 кв. м, залишкова вартість якого становила 2 526,5 тис. гривень, що розташоване за адресою: м. Київ, вул. Васильківська, 1, з балансу Державного підприємства «Національне газетно-журнальне видавництво» на баланс Державного підприємства «Національний центр Олександра Довженка», чим порушило вимоги чинного законодавства щодо порядку передачі об'єктів права державної власності.

На моє переконання, ці дії з боку Міністерства культури України є незаконними і корупційними. Бо відповідно до Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» приміщення редакцій повинні були б надаватися в оренду через Фонд державного майна України.

Більше того, відповідно до п. 4 абзаців 6, 8 Положення «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від

21.09.1998 р., передача об'єктів державної власності від одного підприємства до іншого (у разі коли підприємства належать до сфери управління одного і того ж органу, уповноваженого управляти державним майном, або самоврядної організації) здійснюється за рішенням органів, уповноважених управляти державним майном, за погодженням з підприємствами або з орендодавцем і орендарем у разі передачі майна, що передано в оренду у складі єдиних (цілісних) майнових комплексів державних підприємств, організацій, їхніх структурних підрозділів, Фондом державного майна — щодо інших єдиних (цілісних) майнових комплексів структурних підрозділів підприємств (у тому числі структурних підрозділів, що передані в оренду у складі цілісних майнових комплексів державних підприємств, організацій) та нерухомого майна, зазначеного у підпункті «б» пункту 2 цього Положення.

Однак згоди ані від Фонду державного майна України, ані від ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» про передачу такого майна не надавалося, рішення приймалося без участі і запрошення вказаних суб'єктів.

- Генеральний директор ДП «Національний центр Олександра Довженка» Іван Козленко, який призначений Мінкультгом головою ліквідаційної комісії ДП «Національне газетно-журнальне видавництво», у своєму пості в Фейсбуці написав про заборгованість, що була допущена у Ваш період керівництва, критикує Вашу діяльність.

- А що йому залишається робити? Це ж його вимушений захист на нашу протидію незаконним діям його як

очільника державного підприємства і керівництва Мінкульту. Він є складовою певного плану щодо цих приміщень. Більш того, подивіться уважно, як ця персона розкручує свій талант реформатора і господаря. Якщо уважно прочитаєте його звітність – то зрозумієте, що основні доходи ДП «Національний центр Олександра Довженка» від орендарів: 2017 рік – більше 15 млн грн, 2018 рік – 21 млн грн. Мені взагалі незрозуміло, чим це підприємство займається? Його основна діяльність – здача в оренду приміщень? Це – культура? Здійснювати ремонт приміщень і здавати в оренду бізнесу? І раз на місяць проводити якийсь захід культурологічного спрямування, при цьому акцентуючи увагу на популярність культури. Окозамилювання. Він тільки цього року вивіску зробив на фасаді приміщення «Національний центр Олександра Довженка», бо ми займали активну позицію і почали цікавитися його діяльністю. Також рекомендую уважно подивитися журналістське розслідування 2017 року про діяльність Козленка на цій посаді, що було показано на 24 телеканалі і нині доступне в Youtube.

Насправді, все ще простіше, коли Ви дізнаєтеся більше про те, що ховається за діяльністю Козленка. Вже, напевно, ні для кого не секрет, що на території цього підприємства скоро всі побачать, як будуватиметься, мовою оригіналу: «Багатофункціональний житловий комплекс White Lines, що складається з трьох 24-поверхових будинків, об'єднаних стилістично – парком на даху ТРЦ з дитячими і спортивними майданчиками площею 10 000 кв. м. У складі комплексу планується невеликий вбудований дитячий садок, зі своєю виділеною територією.

У трьох вежах – 566 квартир (36 956 кв. м житла). Більше 50 видів квартир, на будь-який смак і стиль життя. Є квартири з виходом на терасу даху стилістично, є пентхауси з другим світлом і панорамними вікнами більше 5 метрів заввишки.

У комплекс входить дворівневий торговий центр загальною площею 31 тис. кв. м і підземний дворівневий паркінг на 685 машиномісць. Якірні орендарі ТРЦ – супермаркет «Сільпо», кінотеатр «Мультиплекс» і фітнес-клуб ENERGYM, договори з ними вже підписано». Ось так, комусь культура, а комусь бізнес.

Щодо заборгованості на підприємстві, то ніхто її не приховував. Більш того, я неодноразово публічно заявляв, з цієї вини вона з'явилася. І коли в 2017 році я відстоював фонд оплати праці працівників редакцій перед керівництвом міністерства, а Козленко з деякими друзями своїми на Колегії Мінкульту виступили проти дофінансування, – то тепер він буде і цей

борг сплачувати як правонаступник ДП «Національне газетно-журнальне видавництво». І коли він пише пост про цю заборгованість, яку йому доведеться виплачувати, – то він навіть не усвідомлює того, що колись зробив, і воно до нього й повернулося. Бог усе бачить.

А тоді в 2017 році я все-таки відстоював фонд оплати праці через Національну комісію з примирення й вирішення конфліктів при Кабінеті Міністрів України. Але кошти тоді Міністерство культури України так і не надало. Тому і постало питання: чи звільнити масово людей і закрити видання, чи все-таки мати заборгованість на підприємстві, де буде чітка тільки моя персональна відповідальність. Вибрав другий варіант, колектив підтримав. Так ми зберегли ще на два роки діяльності підприємство та повноцінно видавали всі наші друковані видання, а працівники отримали два роки законного робочого стажу своєї професійної діяльності. Що цікаво – всім працівникам я добився підняття щороку фонду оплати праці, а собі досі виборюю в судах, оскільки я мав контракт з міністерством. І з 2016 року міністр культури України Євген Нищук і його поплічники писали різні відповіді, щоб не збільшувати фонд оплати праці генерального директора підприємства. При тому, що за всі ці роки я собі не робив жодної надбавки і не видавав премій, на відміну від цієї всієї керівної «сволоти», вибачте, центрального органу виконавчої влади. Адже вони постійно щороку собі встановлювали надбавки і премії, а ще й отримували постійно матеріальну допомогу під формулюванням: «на вирішення соціально-побутових проблем». Все нібито законно, скажете? У період війни собі дозволяти такі речі? Соціально-побутові проблеми в них чи, приміром, у внутрішньо переміщених осіб (якими, до слова, є всі члени редакції «Кримської світлиці»), біженців існують? Гніль.

- Але навщо Козленку стільки приміщень?

- На сьогодні приміщення редакцій для когось – можливість заробити, а для когось, таких як ми, є забезпечення прав трудових колективів на подальшу видавничу діяльність. Уважно проаналізуйте діяльність генерального директора ДП «Національний центр Олександра Довженка». У 2016 році він як керівник просто відмовляється від території 1,8 га, що належала цьому підприємству, й віддає за просто київській громаді, й одразу ж 26 червня 2016 року цю територію передають під будівництво житлового комплексу ТОВ «Анева Індастрі». Журналісти 24 каналу з'ясували, що власником цієї фірми є земляк Козленка одесит Бойченко Ігор Анатолі-

йович. Збіг обставин чи реальність життя?

- Але ж ця територія є пам'яткою національного значення...

- Саме так, це підтверджують і архітектори міста, і колишні працівники ДП «Національний центр Олександра Довженка», яких уже звільнили з роботи. І «доблесний господарник» хизується цим досягненням – оптимізацією, скороченням штату працівників. Тепер Вам зрозумілі всі обставини?

А тепер зайдіть в єдиний державний реєстр Міністерства юстиції України. І Ви вже побачите зміни, що вносилися протягом 2016 року. Кінцевим бенефіціаром цієї фірми є підприємство, що зареєстровано на Кіпрі, в офшорній зоні... Через те, що в 2016 році було встановлено, що права на будівництво житлового комплексу не було, повстала громада Голосіївського району. І все нібито затихло. А зараз вже є сайт <https://whitelines.com.ua/> з продажу квартир трьох багатопверхівок. У приміщенні ДП «Національний центр Олександра Довженка» розташовується агенція з продажу квартир «White Lines» («Білі лінії»). Є сторінка у Фейсбук. Йде повним ходом продаж квартир. Хоча з документами є певні проблеми. Зі своїх джерел інформації можу говорити про те, що вся ця обурка досить сумнівного характеру, і не виключено, що в тих, хто придбає житло, – в майбутньому будуть виникати суттєві проблеми.

Джерело повідомляє: «Якщо говорити про учасників проекту, то замовником його будівництва виступає ТОВ «Анева Індастрі», генеральним підрядником – ТОВ «Залізобуд», а девелопером – бренд «A Development».

Станом «на зараз» в активі у забудовника є лише деякі необхідні «папери». Але про все по порядку. Отже, будівництво ЖК «White Lines» ведеться на двох ділянках землі з кадастровими номерами 8000000000: 79: 293: 0016 та 8000000000: 79: 293: 0015.

Історія їхньої появи на кадастровій карті така: до березня 2017 року в кадастрі була ділянка площею майже 3 га з номером 8000000000: 79: 293: 0001, яка перебувала в оренді у ДП «Національний центр ім. О. Довженка» і мала цільове призначення «Промисловості, комерційного використання і громадського призначення». Але в березні 2017 року вона була розділена на п'ять ділянок, які отримали кадастрові номери: 8000000000: 79: 293: 0013, 8000000000: 79: 293: 0014, 8000000000: 79: 293: 0015, 8000000000: 79: 293: 0016 та 8000000000: 79: 293: 0017 з цільовим призначенням «03.05 Для будівництва та обслуговування будівель закладів культурно-просвітницького обслуговування». А вже в серпні 2017 року дві ділянки (з номерами 8000000000: 79: 293: 0015 та 8000000000: 79: 293: 0016)

Розпорядженням КМДА №947 від 03.08.2017 року передаються в оренду ТОВ «Анева Індастрі» – на підставі права власності цієї компанії на об'єкти нерухомості, що розташовані на ділянках. Цільове призначення землі, як і раніше, залишається 03.05.

Далі починається процедура його зміни, яка завершилася 28 грудня 2018 року Розпорядженням КМДА №2381 про зміну цільового призначення двох ділянок і дозвіл побудувати на них торгово-розважальний і спортивно-оздоровчий комплекс з паркінгом, кінотеатром і житловими будинками. Тобто виходить, що на даному етапі цільове призначення ділянок відповідає намірам забудовника.

У серпні 2017 року ТОВ «Анева Індастрі» були видані Містобудівні умови і обмеження на будівництво торгово-розважального та спортивно-оздоровчого комплексу з житловими будинками.

Далі, судячи з усього, замовник будівництва зареєстрував у ДАБІ Повідомлення про початок підготовчих робіт за № КВ 010180710694 – але в базі даних ДАБІ такий документ відсутній. Може, це якось пов'язано з тим фактом, що дане Повідомлення (як і видані раніше ДУО) в судовому порядку просить анулювати Державіаслужба. Чим закінчиться ця судова тяганина – передбачити складно, але перше слухання цієї справи було призначено на 29 січня 2019 року.

5 квітня 2019 року з'являється ще один документ – Дозвіл на виконання будівельних робіт, виданий Державною архітектурно-будівельною інспекцією України. Інших дозвільних документів у замовника будівництва, судячи з усього, поки немає».

- Але повернемося до видавництва. Чому керівництво Мінкульту не наважилося Вас звільнити, наприклад, тому, що виникла заборгованість?

- А на підставі чого? Того, що вони зробили проблему? Чомусь заборгованості за 2015 та 2016 роки не виникло, до приходу керівництва Нищука і Ко. Так, моєю боротьбою з ними була публічність усього того, що відбувалося. Всі факти і документи висвітлювалися і надавалися всім комісіям і органам, що здійснювали перевірки на підприємстві. Згідно з аудиторським аналізом діяльності підприємства загальна оцінка ефективності управління Видавництвом за 2015-2018 роки за ступенем виконання фінансового плану та бюджетної програми має умовно позитивний рівень. Це все висновки аудиторської перевірки, що були зафіксовані. Зачитую, дослівно: «За результатами попередньої оцінки система внутрішнього контролю Видавництва заслуговує на умовно позитивну оцінку, оскільки вона є недостатньою для попередження пору-

шень та недоліків у діяльності об'єкта аудиту. Загалом результати державного фінансового аудиту діяльності Державного підприємства «Національне газетно-журнальне видавництво» за період з 01.01.2015 р. до 01.10.2018 р. засвідчили, що керівництвом Видавництва в цілому забезпечено виконання статутних завдань у частині випуску газетно-журнальних видань.

Важливо зазначити те, про що постійно наголошувалося керівником підприємства та неодноразово надавалася інформація Міністерству культури України про необхідність достатнього фінансування друкованих засобів масової інформації відповідно до розроблених фінансових планів підприємством. Недостатня державна підтримка з боку Міністерства культури України не сприяє підвищенню ефективності діяльності та покращення фінансового стану Видавництва». Крапка, все очевидно.

- Які ж висновки? На мою думку, вони кричущі. Факт службового недбальства і антидержавної дії?

- Як висновок, зазначу те, що Міністерство культури України не виконало п. 3 та п. 5 статті 4 ЗУ «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації». Це також зазначено й у відповіді Держкомтелерадіо України на інформаційний запит, що був надісланий до Президента України Петра Порошенка головним редактором журналу «Пам'ятки України: національна спадщина» Дмитром Чоботом. Також це зазначається в листах від Держкомтелерадіо та Міністерства юстиції України, що встановлюють факти бездіяльності Міністерства культури України щодо виконання ЗУ «Про реформування державних і комунальних друкованих ЗМІ».

Як наслідок, усі Свідоцтва про державну реєстрацію друкованих ЗМІ згідно з ЗУ «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» були ліквідовані Міністерством юстиції України. Нам довелося їх відновлювати згідно з чинним законодавством шляхом ухвалення рішень трудових колективів редакцій, що мають пріоритетне право при реформуванні.

Отож, виходячи із вищезазначеного, маємо висновок, що Рішення про реформування друкованих ЗМІ відповідно до Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» свідомо не приймалося керівництвом Міністерства культури України з метою подальшого незаконного відчуження державного майна трудових колективів підприємства, до якого входять редакції, що прийняли рішення здійснити реформування в рамках чинного законодавства.

Закінчення на стор. 6

ЗАПРОШУЄМО НА ДЕНЬ МЛИНІВ!

У серпні цього року вийшов друком другий випуск «Українського млинологічного журналу» – наукового часопису Української млинологічної асоціації. Журнал обсягом 304 сторінки містить понад 40 статей українських та іноземних авторів і 545 ілюстрацій. Його видання стало можливим завдяки підтримці Українського культурного фонду. При цьому гідний наклад, а саме – 1000 примірників, дозволить забезпечити ними бібліотеки, наукові установи та індивідуальних дослідників млинів, а повнокольорова електронна версія журналу буде викладена в Інтернеті у вільному доступі.

Презентація журналу, на яку запрошуються всі охочі, відбудеться о 17:00-18:30 у Державній науковій архітектурно-будівельній бібліотеці імені В. Г. Заболотного в рамках Дня млинів 17 жовтня 2019 року, про що ще йтиметься далі.

Втім, варто відповісти на запитання, яке поза сумнівами виникло у читачів: що таке «млинологія»? Самодіяльно вигаданий термін? Аж ніяк. А оскільки на цей рік припадає 10-та річниця млинології в Україні, ми розповімо про цю нову для нашої країни галузь знань детальніше.

Отже, десять років тому, в жовтні 2009-го, історик з Чигиринщини Назар Лаврінченко, який уже мав досвід відновлення вітряка у рідному селі Івківці, організував у Черкасах першу наукову конференцію з млинів і традиційного млинарства. Вона відбулась на базі Черкаського національного університету та Приватного історико-етнографічного музею «Козацькі землі України» в селі Вереміївка. На конференцію приїхало понад 50 дослідників з усієї України. Науковці різного фаху і громадські діячі вперше зібралися й обговорили найрізноманітніші питання – від узгодження термінології до шляхів збереження традиційних млинів.

Ключовим моментом стало те, що на конференцію приїхали представники Міжнародного млинологічного товариства (The International Molinological Society, TIMS) на чолі з його президентом Віллемом ван Бергеном. TIMS – це товариство, що існує вже понад 50 років і діє на громадських засадах, об'єднуючи понад 500

дослідників з 30-ти країн світу. Кожні чотири роки TIMS проводить великий міжнародний симпозиум, щоразу – в іншій країні, що два роки – експедиції млинами, має власне періодичне видання «International Molinology» – журнал, що виходить двічі на рік. Існують і періодичні видання окремих країн чи регіонів, наприклад, у Франції – журнал «Le Monde des Moulins» («Світ млинів»), у Нідерландах – «De nieuwe Molenwereld» («Новий світ млинів»), у Фландрії – «Vlaamse Molens» («Фламандські млини») тощо. Досвід іноземних колег допоміг започаткувати й в Україні міждисциплінарну галузь знань – млинологію (англ. molinology). Вона вивчає млини та інші інженерні споруди, що використовують силу вітру, води, м'язову силу людини чи домашніх тварин для приведення у рух зернопереробного, лісопилного, ковальського, сукновального або іншого обладнання (відомо понад сто функцій). Млинологія має свою термінологію і науковий апарат та об'єднує різних за фахом дослідників, як-от, краєзнавців, істориків, архітекторів, музейників, етнографів, фольклористів, археологів, мистецтвознавців – та, насамперед, просто людей, не байдужих до такої складової культурної спадщини, як млини і млинарство.

2011 року Назар Лаврінченко започаткував Українську млинологічну асоціацію (УМА), а 2014 року коштом меценатів було видруковано перший випуск «Українського млинологічного журналу» за матеріалами конференції. Цей журнал обсягом 200 сторінок дотепер залишався єдиним за всю історію українським виданням, присвяченим млинам і традиційному млинарству – до цього не вийшла жодна книжка, жодна монографія, лише зрідка – поодинокі, розкидані по збірках статті.

Конференція і вихід журналу дали швидкий старт розвитку млинології в Україні. Це мало й практичні результати: за сприяння УМА у 2017 році було організовано відновлення вітряка у селі Пустовіти Миронівського району Київської області із залученням коштів приватних меценатів. Ще раніше, у 2014-му, УМА допомагала у відновленні вітряка в Дейманівці Пирятинського району Полтавської області. Українські дослідники млинів опублікували статті у часописі «International Molinology», взяли участь у млинологічних конференціях у Данії, Чехії та Румунії. Влітку 2016 року було організовано десятиденну подорож млинами Закарпаття та Львівщини для представників TIMS, що завершила-

ся конференцією «Українські млинологічні студії» на базі НУ «Львівська політехніка». Її матеріали поклали початок створенню другого випуску «Українського млинологічного журналу», редактором і упорядником якого стала Олена Крушинська – відомий краєзнавець, автор кількох путівників і десятків статей про пам'ятки України, член TIMS та УМА.

Зібрані у випуску статті почасти можна класифікувати за тематикою, наприклад, виділити публікації власне млинознавчі – про водяні чи вітряні млини вибраних регіонів або окремих сіл чи місцевостей у географічному та історичному контексті, публікації історичні, де акцент робиться на історичних фактах, пов'язаних з млинами, мельниками і будівничими млинів, та відповідних джерелах, а також на топоніміці, статті з етнографії, археології, як-от, про ротаційні жорна або зернотерки і розтирачі, статті, пов'язані з музейною справою та бібліографією, млинами у фольклорі, в літературі та в образотворчому мистецтві. Втім, чимало статей не піддається чіткій «вузькогалузевій» класифікації –

млинологія тим і цікава, що є міждисциплінарною галуззю знань.

Частина примірників ще «теплими», з друкарні, вирушила до Берліна на Симпозиум TIMS, представники якого теж є серед авторів журналу – їхні статті були перекладені й подані паралельно англійською та українською мовами. З огляду на міжнародну аудиторію всі україномовні статті журналу та всі ілюстрації ановані англійською, а вибрані статті перекладені повністю. Презентував журнал на Симпозиумі президент TIMS Віллем ван Берген.

Аби перетворити презентацію «Українського млинологічного журналу» на цікавий комплексний захід, УМА спільно з Державною науковою архітектурно-будівельною бібліотекою імені В. Г. Заболотного вирішили провести справжній День млинів, який призначили на 17 жовтня. Його ідея полягає в тому, щоб дослідники і шанувальники млинів, а також ті, хто вперше зацікавився цією темою, могли поспілкуватися, обмінятися досвідом, переглянути тематичні виставки. Головною подією Дня млинів буде

презентація журналу, під час якої його редактор Олена Крушинська розповість найцікавіші історії з процесу його створення, представить авторів, які приїдуть з різних куточків України, а також презентує інші результати «млинарського» проекту, підтриманого Українським культурним фондом, зокрема, – авторські листівки «Вітряки України», створені молодим художником Олегом Яринічем. Провівши цілу розвідку, він обрав 30 найяскравіших зразків вітряних млинів різних типів, представивши усі регіони України – від Волині до Криму, й відтворив їх на малюнках. Метою було показати красу і розмаїття українських вітряків, про які сьогодні практично ніхто не знає.

Програма Дня млинів, на який запрошуються всі охочі, буде опублікована на сайті бібліотеки і на сторінці Української млинологічної асоціації у фейсбуку, де вже тепер анонсуються окремі статті випуску:

<https://www.facebook.com/MlynyUkrainyUMA> («Млини України. Сторінка Української млинологічної асоціації»).

ЗНИЩЕННЯ ЗМІ В ІНТЕРЕСАХ КІПРСЬКОЇ КОМПАНІЇ?

Закінчення, поч. на стор. 1-5

Отже, безвідповідальність керівництва Міністерства культури України призвела до того, що порушені права трудових колективів редакцій, а саме:

1. Пріоритетне право у визначенні способу реформування (абзац 2 п. 1 статті 4 ЗУ «Про реформування державних і комунальних друкованих ЗМІ»).

2. Отримання державної підтримки реформованих друкованих засобів масової інформації (стаття 12 Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих ЗМІ»).

3. Соціальні гарантії працівникам реформованих друкованих засобів масової інформації (стаття 13 Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих ЗМІ»).

4. Отримання адресної бюджетної підтримки у 2019 році (п. 3 статті 14 Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» та п. 3 статті «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів»).

5. Втрата права на оренду приміщення для редакцій друкованих видань відповідно до ч. 2 статті 9

Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації».

- Все прояснилося. Дякую. Які будуть Ваші подальші дії?

- Сьогодні трудові колективи, що здійснили перереєстрацію видань і здійснюють подальшу видавничу діяльність, залишилися без приміщення. 3 26 червня 2019 року трудові колективи редакцій не мають змоги потрапити до приміщень редакцій. Фактично відбулося рейдерське захоплення приміщень, що по праву під час реформування повинні були отримати редакції у пільгову оренду на 15 років відповідно до ч. 2 ст. 9 Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації». Редакції трудових колективів друкованих видань неодноразово викликали поліцію через недопуск до своїх робочих місць.

А у зв'язку з реорганізацією, з 6 вересня всі штатні працівники ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» будуть звільнені. Тож, де-факто маємо не реорганізацію, а ліквідацію, знищення видавництва. Таким самим чином (приєднанням до «Національного центру Олександра Довженка») у червні 2019 року було поглинуто

ДП «Українафільм».

Три роки поспіль Міністерство культури України саботувало виконання закону про реформування. Три роки поспіль ми спостерігали відкрите і цинічне лицемірство всього складу Міністерства культури України стосовно трудового колективу Державного підприємства «Національне газетно-журнальне видавництво», редакцій друкованих ЗМІ культурологічного напрямку. Бездіяльність Міністерства культури України призвела до того, що в 2019 році були втрачені свідоцтва про державну реєстрацію друкованих видань, оскільки засновник в особі Міністерства культури України не прийняв жодного рішення та не передав права власності на видання трудовим колективам редакцій. Це все не повинно залишитися без покарання. Бездіяльність Міністерства культури України буде доведена в суді. Приміщення будуть передані редакціям, що видають друковані ЗМІ.

На сьогодні вже відкрите кримінальне провадження. Мною особисто було подано всі необхідні документи до правоохоронних органів. Найближчим часом розпочнуться судові засідання з даного питання. Боротьба триває.

Спілкувався Євген БУКЕТ

БЛАГОСЛОВІТЬ, СПАСИ, УКРАЇНУ!

«У Бессарабії ці три серпневі свята відзначаються з особливим піднесенням, – каже знавець і пропагандист довколорелігійних звичаїв та обрядів Василь Григорович Швидкохід із Придунав'я. – З ними віруючі пов'язують здійснення надій на добрий урожай як підсумок своєї праці, освячений одним із великих дванадцятих празників – Преображенням Господнім».

МЕД І МАК – НА КОЖЕН СМАК

– Цю приповідку, Василю Григоровичу, мені доводилося чути в різних кутках Вашого краю. Увагу привертає цікава риса жителів бессарабського Придунав'я до будь-якого церковного свята підбирати підходящу перлину – тепле порівняння, скоромовку чи навіть загадку. І головне, що ніхто їх до цього не спонукає...

– Така вдача моїх земляків. Можу тільки пишатися ними. «Кожен Спас годує нас» – ця приповідка бере початок з давніх-давен. У неї наші люди вкладають цілком конкретний зміст. Адже з середини серпня прискорено збирається врощене – в засіках засипається зерно, в холодильники закладаються контейнери з фруктами, бочки із засоленими овочами. На тимчасове зберігання перед продажем завозяться з баштанів дині та кавуни. Починає дозрівати виноград, який дає чи не найбільший прибуток селянам. Розливається в ємності викачаний у травні акацієвий, а згодом гречаний та різнотрав'яний мед. Тому і Спас називають Медовим.

– Цього року, кажуть, дещо засуха попала. Бджолам, творцям меду, погода не заважала?

– Сонце, справді, припікало добряче. Але бджоли трудилися, як завжди, дружно, сумлінно і завзято. Та й бессарабці – люди винахідливі. Частіше поливали і врожай рятували. «На Спаси дві схеми – бджоли і поливні системи». Ось вам ще одна народна премудрість.

– Правда, що збільшення на адресу героїв спасівських празників високих похвальних слів – словослів'я – приносить людям те, що вони просять у Всевишнього?

– А ви сумніваєтесь? У нас ще кажуть: «Похвали всі Спаси – буде добра маса». Словослів'я, складаючись із слів «славити словами», властиве не тільки християнській вірі, а всім релігіям світу – християнству, ісламу, буддизму тощо. Люди славлять

найвищу, надприродну силу, який поклоняються. Свого часу я цікавився семантикою і морфологією молитовних повторів типу «Алилуя, алилуя, слава Тобі, Боже!». Телологи-дослідники вважають, що це не просто вигук прославлення Бога, а душевний вияв віруючої людиною бажання і готовності наблизитися до найвищої істини задля спокою і радості буття.

Є два поняття – Спаси (назва походить від величання Ісуса Христа Спасителем) і повтор. Споконвіку повторюється серпень, споконвіку християнський світ вшановує празники трьох Спасів. І хоча зміст їхній усім давно відомий, але віруючим не набридає їх повторювати, чинити згідно з ними. Як не набридає у щорічні дні народження говорити іменинникам слова добрих побажань.

– Відзначаються ці празники у пересувних числах?

– Ні, у постійних. Перший Спас випадає 14 серпня (1 за ст. ст.), другий – 19 серпня (6 за ст. ст.), третій – 29 (16 за ст. ст.) серпня. Кожен з них має своє обрамлення народними звичаями та обрядами. А в серпні природа дарує людям щедрі плоди поля і саду, тому і Спасам дається додаткова назва відповідно до виду врожаю.

Оскільки перший Спас є Медовим, то за звичаєм у моїй родині, як і в інших родинах нашого краю, випікають медові плачинди із сиром та бринзою, варять вареники з рожевим виноградом, готують коржі із свіжозмеленого борошна та милаї (товсті коржі) на крупі з торішньої кукурудзи. Навіть у кухарській рецептурі бессарабці примудряються закласти своєрідну спадковість часів. У цей день прийнято говорити: «Їж у Спас про запас».

– А Перший Спас ще називають Маковеем. Це від маку?

– І так, і ні. Мак справді дозріває і його також збирають. А основна нагода драматична – 14 серпня за новим стилем вшановуються сім святих мучеників Маковейів – Авіма, Антоніна, Гурія, Єлеазара, Євсевона, Аліма і Маркела, їхньої матері

Соломії та вчитель Єлеазара. Вони жили у другому столітті до нової ери, під тортурами не захотіли перейти на поганську віру, і померли з вірою у правдивого Бога, якому згодом молвився Ісус Христос. Тому їх ще називають провісниками християнства. А люди їхнє прізвище трохи переінакшили на Маковей.

З такої нагоди прийнято святити букети квітів і великі, достиглі голівки маку, які після посвяти кладуть за образами, і все це там зберігається до весни. Пригріє сонце – їх розсівають на городі, а сухі квіти на Благовіщення дівчата влітають до своїх кіс, – «щоб не випадало з голови волосся».

Поміж звичайним городнім маком дівки-чарівниці часто святять ще мак-видюк, що в народному значенні вживається як засіб проти чародійства: ним обсіпають дім, тоді всі вродження та хитрощі відьми пропадуть безслідно.

– Дата вибрана не випадково?

– У християнстві всі празники походять від події. За царювання Костянтина Великого його мати, цариця Елена, дісталася до Єрусалима, щоб знайти Хрест Господа нашого Ісуса Христа. Знайшла, і всі люди поклонялись Чесному Животворящому Хресту. І маємо празник Воздвиження, тобто піднесення Чесного Хреста, який зцілював хворих людей.

Напередодні ввечері у нас готують хрест на святому престолі у вівтарі Свято-Івано-Богословського храму. Наступного дня виносять його для поклоніння народів і носять краєм до дня Успіння Богородиці. За усталеним обрядом – попереду хоругви, за ними священник з півчима та група віруючих – проносять міськими та сільськими вулицями і площами для освячення мешканців і запобігання всіляким хворобам. Диякон читає сюжет про те, як константинопольці масово гинули, а винесений з храму Животворящий Хрест Господній повертав немичним здоров'я.

Згадуються також випадки, коли наш князь Андрій Боголюбський та грецький цар Мануїл, виступаючи проти ворога, брали з собою цей хрест, і він допомагав здобувати перемогу.

ДОЗРІВАЮТЬ ЯБЛУКА І ГРУШІ

– Василю Григоровичу, час нагадати нашим читачам біблейську подію, яка випромінює свою велич з вершини названої Вами піраміди християнських празників.

– Таку велич створює біблійне явище Преображення Господнього, як німб Другого Спасу. Народ назвав його Яблунним. Бо вже дозріли яблука. У нашому краю вони – основний компонент фруктових салатів. З нагоди празника бессарабці печуть піріжки з маком, як данина Першому Спасу, макові тістечка, готують макове молоко, яке дають маллятам, щоб швидше засипали.

– Привчають до наркотику? Як це молоко роблять?

– Лікарям слід би взяти до уваги народну мудрість. Зерно вирощеного маку в період його дозрівання намочують, кілька днів тримають на столі під скатертиною, воно кільчить, тоді його труть у макогоні. Виціджують білу драглисту рідину – молоко, а залишену суміш застосовують у різних випічках. Для малят корисно і для дорослих смакота.

– Ви мимохить, Василю Григоровичу, згадували про своє одруження з Дариною Федорівною на Спаси. А батьки її заперечували, бо це був період Успенського посту, що за суворістю рівняється з Великим постом перед Великоднем. І Ви наважилися взяти на душу такий гріх?

– Ні, гріха не було. Склалося трохи інакше. У нашому великому селі, як я вам казав, живуть люди сімнадцяти національностей. Батько Дарели (я її називаю і так, і Дариною) – напівмолдованин, мати – напівукраїнка. Можете уявити, яка кров тече в жилах дочки. Але мене це не турбувало. Вона на два роки за мене молодша. До армії я спокійно дивився на неї – така собі мила дівчина з молодшого класу. І от після служби повертаюся додому, а вона розцвіла, як троянда. Кілька зустрічей – і наші серця застукали в однаковому ритмі.

На заручини йдемо ввечері Першого Спасу. Знаючи настрій батьків, я з двома друзями, в супроводі гармоніста, барабанщика та скрипача біля воріт Крецулів як гримнули на відому молдавську мелодію мої слова:

*Дарице, Дарице,
Ти нерекетице! (Що означає: «Ти моя перлина»).*

*Спасай душу мою –
Давай одружитися!*

Пом'яшали серця батьків. «Приспівав ти, хлопче, нашу дочку», – сказав батько. Запросили до столу. Домовились, що піст витримаємо, як годиться. Весілля призначили на Третього Спасу. Того дня у храмі вінчалися. Отець Гавриїл вчинив нам «допит»: «Чи віримо у Бога? Чи не обіцяли іншим своїх сердець? Чи любимо одне одного? Чи дуже хочемо жити разом?».

Задовольнившись відповідями, він дав нашим свідкам вінці, щоб тримали їх над нашими головами, під спів церковного хору тричі обвів нас довкола розгорнутого на центральній поставі Євангелія. Зупинившись перед вівтарем, оголосив нас чоловіком та дружиною і запропонував надіти одне одному золоті каблучки.

– Це вписувалось у відзначення Третього Спасу, який є празником пам'яті Нерукотворного Образу Господа Ісуса Христа?

– Так. Священник сказав, що наше вінчання угодне Господу Богу за продовження роду людського. При цьому він розповів про те, як князь одного сирійського міста, страждаючи від прокази, переживав, що помре і на ньому закінчиться його родовід. Тому послав художника до Ісуса з проханням виликувати його. У Спасителя для поїздки не було часу, художник намагався бодай намалювати на іконі Його образ. Та в нього нічого не виходило. Тоді Ісус умив своє обличчя водою і витер рушником, на якому відбився Божественний лик. Це зображення разом з письмовим посланням Господь відправив князю, запевнивши, що хвороба відступить. Так і сталося.

Вдячний князь згодом написав на Нерукотворному Образі: «Христе Боже, всякий, уповаючи на Тебе, не посоромиться», прикрасив його і встановив над міськими ворітьми. Невдовзі реліквію разом з листом Спасителя перенесли в Константинополь. Празник тому й називається – Перенесення Спасу. А через те, що в цей період дозрівають ліщина та волоські горіхи, які разом з медом, яблуками та маком несуть для освячення у храм, народ додав і свою назву – Горіховий.

– Звернімося до Спасів за миром на Донбасі.

– Мир потрібен усій Україні. Тому – благословіть, Спаси, Україну!

БІБЛІОТЕЧНИЙ ТУРИЗМ

ПОБАЧЕННЯ НА ДАХУ БІБЛІОТЕКИ? ВСЕ МОЖЛИВО, ЯКЩО ВИ У ВАРШАВІ!

Бібліотечний туризм – це справжній калейдоскоп пригод! Мій перший день у Варшаві розпочався саме так! Добравшись з аеропорту в центр міста, знаходжу центр обслуговування туристів. Там отримую безкоштовну мапу і побажання прекрасних вражень.

Тож, розстеливши на лавці мапу, окреслюю адреси бібліотек, які планую ошчасливити своїм візитом.

«Леді, сеньйора, фрау, місс, пані... як пройти в бібліотеку?» – саме з таким запитанням я чіпляюсь до перехожих, які розводять руками. І тут я розумію, що це традиція всіх країн світу, коли на запитання, як пройти до театру, тобі дасть відповідь кожен другий, а стосовно бібліотеки – лише один з десяти перехожих. Тож, як висновок, бібліотека – це зачароване місце, шлях до якого може знайти тільки обраний, тобто путник, який читає!

Незважаючи на всі труднощі пошуків, я знаходжу перший пункт свого призначення.

БІБЛІОТЕКА ВАРШАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я шукала можливість зайти до бібліотеки, а тим часом на вході збирались охочі на екскурсію. Тож я і приєдналась.

Екскурсію проводила працівник Департаменту інформаційного обслуговування і навчання Ліліанна Налевайська.

Бібліотека є найбільшою академічною бібліотекою в Польщі. Заснована в 1817 році, з 15 грудня 1999 року бібліотека розташована в будівлі, спроектованій архітектором Мареком Будзиньським.

Користувачем тут може бути особа, яка досягла 18 років. Усі охочі, а також студенти та працівники університету можуть брати книги і користуватись електронними ресурсами.

Бібліотека відкрита сім днів на тиждень. В суботу і неділю бібліотека має трохи коротший робочий день. Останнім часом на прохання користувачів бібліотека подовжила робочий день, але тепер вона частково працює в режимі «staff free» з 16.00 до 21.00.

Бібліотека Варшавського університету

Тобто користувачі самі можуть прийти і обрати або повернути книжки. Цей досвід бібліотека запровадила вперше.

Колекція бібліотеки складає понад 3 мільйони примірників.

Тут бережно ставляться до книжок, над цим питанням працює Департамент з відновлення колекції.

Студенти університету здебільшого поляки, на другому місці за кількістю – українці.

Бібліотека залюбки надає свій простір для проведення виставок сучасного мистецтва. Загалом кожна зала бібліотеки має свої особливості: чи то дизайн освітлення, чи то, наприклад, елементи декору.

Тут є навіть спеціальний простір для японських тематичних зустрічей, який включає в себе кімнату для чайних церемоній і сад каміння.

Найбільша, на мій погляд, особливість бібліотеки – сад на даху. Ідеальне місце для відпочинку,

читання або романтичних побачень. Сад на даху бібліотеки було відкрито в 2002 році, і він є одним із найгарніших садів на даху в Європі. Сад складається з двох частин, пов'язаних між собою водним каскадом.

Тож запросити дівчину на побачення в бібліотеку у Варшаві – це не жарт, а цілком логічне рішення. Обов'язково занесіть це місце до списку романтичних місць для відвідування у Варшаві.

Рухаюсь у напрямку наступного пункту призначення. Що мене тішить – у Варшаві всі дуже добре говорять англійською. Тож не проблема проїхатись у метро або знайти потрібну вулицю.

У транспорті знайомлюсь з кількома українськими студентами. Вони раді потеревенити, тому за бесідою про навчання в Польщі дарую їм примірники «Культури і життя».

Так, не поспішаючи, я дісталась другого пункту на мапі.

Екскурсію Публічною бібліотекою в Варшаві мені люб'язно провела Агута КЛИЧНОВСКА

ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА В ВАРШАВІ

Це одна з найбільших бібліотек у Польщі, яка розташована по вулиці Кошикова, 26/28. Зараз вона частково перебуває в ремонті, але мені пощастило отримати дозвіл на відвідування.

Отож трохи історії.

Бібліотека була заснована на межі XIX-XX століть і є одним із провісників незалежної Польщі. Ініціатором створення Публічної бібліотеки в Варшаві була Ядвіга Щевинська-Давидова.

У 1914 році бібліотека увійшла до архітектурного ландшафту столиці.

Друга світова війна знищила левову частку книжок. І це біда не лише Публічної бібліотеки, така доля спіткала всі бібліотеки Варшави.

У бібліотеці діє багато підрозділів, як, наприклад, Департамент мистецтв, художньої графіки та картографії, який зберігає колекції, присвячені музиці, театру, архітектурі та ремеслам з 1801 року (приблизно 57 тисяч книг). Також сюди входять різноманітні журнали та каталоги, театральні програми та інші видання.

Департамент періодичних публікацій збирає польські видання з 1801 року. Тут є також газети закордонних видань. Тому я із задоволенням передала бібліотеці примірник газети «Культура і життя».

Зараз літо, і керівництво бібліотеки вирішило, поки студенти відпочивають, зайнятись оновленням залів. Зали насправді великі і просторі. З осені бібліотека буде займати аж два приміщення.

Найцікавіше, що я знайшла для себе тут, – це музей дитячої книжки. Про нього детальніше.

Музей засновано у 1938 році і зберігає дитячі та юнацькі книжки, а їх понад сто тисяч екземплярів. Книжки написані іноземними мовами (двадцять відсотків). Серед них також є і книжки українською. Тут є все: вірші, казки, коліскові... Книжкова колекція складає понад 80 000 примірників. Тут зібрані дитячі книжки і журнали всіма мовами світу.

Музей збирає бібліографію з XIX століття і до сьогодення. З 2009 року Музей є організатором конкурсу дитячої літератури імені Галини Скробишевської.

Діти, старші тринадцяти років, можуть відвідувати музей самостійно, молодші ж мають приходити з дорослими. Основна маса відвідувачів музею – це школярі середньої школи.

Брати книжки додому заборонено, але працівники можуть зісканувати їх за потреби.

Тож, як висновок, до списку музеїв, які ви можете відвідати у Варшаві, пропоную додати і Музей дитячої книжки.

Наприкінці екскурсії я отримала в подарунок чудову книгу про історію Публічної бібліотеки та її сьогодення з безліччю цікавої інформації. Звичайно ж, я із задоволенням передаю її в Публічну бібліотеку імені Л. Українки м. Києва.

Співпраця й обмін досвідом між бібліотеками різних країн має набрати оберти, і газета «Культура і життя» цьому також радо сприяє.

До речі, гуляючи Варшавою, я відвідала кілька книгарень і купила трохи книжок англійською і польською мовами. Ціни на книжки тут доволі прийнятні, а вибір трохи більший, ніж у київських книгарнях.

Варшава – справжня мультикультурна столиця. Тут багато мігрантів і туристів, то ж можна не знати польської, а от англійська тут обов'язкова.

Третю й останню за планом бібліотеку я відвідала вже на другий день свого перебування. Ця бібліотека найбільше вразила мене гостинністю!

ЦЕНТРАЛЬНА ВІЙСЬКОВА БІБЛІОТЕКА ВАРШАВИ

Теплу зустріч влаштували мені співробітники Центральної військової бібліотеки імені маршала Юзефа Пілсудського у Варшаві. Було надзвичайно приємно, що пан Максиміліан Сокул-Потоцький, заступник директора бібліотеки, вийшов привітати мене.

Мені провели екскурсію до тієї частини бібліотеки, яка є доступною для громадськості, включаючи відділ видачі книг та Центр наукової інформації, де я дізналась багато про історію та сучасність Центральної військової бібліотеки.

Заснована в 1919 році, бібліотека швидко розвивалася і вже 1938 року мала у своїй колекції 147 000 найменувань. На жаль, під час

Другої світової війни бібліотеку було повністю знищено. Велика частина колекції бібліотеки була знищена під час вересневої кампанії та боротьби у Варшаві. Найменування, що збереглися в 1939 році (завдяки працівникам, які зберегли колекцію, в тому числі завдяки пану Віктору Кохановському, на той час куратору бібліотеки, а нині – покровителю галереї всередині будівлі бібліотеки), були спалені німцями після поразки Варшавського повстання в 1944 році.

В даний час у бібліотечній колекції перебуває 750 000 предметів (до них належать не лише книги, а й карти, рукописи, різноманітні науково-дослідні роботи, листівки, фотографії, малюнки та наукові праці). Бібліотека займається документами, що походять від НАТО, забезпечує доступ до навчальних і спеціалізованих матеріалів для військовослужбовців та студентів військових академій, а також піклується про військову спадщину нації.

На сьогодні бібліотека – це справді сучасна платформа, доступна для публіки. У бібліотеці проводиться багато масових заходів для різних груп читачів. Це можуть бути конференції, семінари або практикуми (для довідки: практикум – колективний навчальний захід, де учасники здобувають нові знання та навички під час динамічної групової роботи). Виставки з історії польської військової історії, підготовлені співробітниками бібліотеки, часто презентуються в публічному просторі, наприклад, у парку Королівські Лазенки, одному з найпопулярніших місць у Варшаві.

Нині, після широкомасштабного оновлення, бібліотека має сучасний дизайн. Тут є нові меблі та доглянуті книги. Деякі історичні книги дуже старі, але чудово відреставровані. Цим завданням займається Управління реставрації книг.

Цього року бібліотека відзначає 100-річчя заснування. Тож святкові акції тривають протягом року. У червні Великий гала-концерт відбувся у Королівському замку у Варшаві, а у вересні в парку Королівські Лазенки відкриється ювілейна виставка.

Персонал бібліотеки – справжні ентузіасти, які люблять свою роботу. За чашкою чаю ми обговорювали загальні питання бібліотек усього світу.

Я отримала бібліотечні сувеніри, зроблені до сторіччя бібліотеки, та книгу «Cadillac 355D», яку написали директор бібліотеки

Зі співробітниками Центральної військової бібліотеки ім. маршала Юзефа Пілсудського у Варшаві

д-р Ян Тарчинський та заступник директора пан Максиміліан Сокул-Потоцький.

Примітка. Кадиллак маршала Юзефа Пілсудського – це унікальний автомобіль, виготовлений на замовлення. Дах машини було спеціально піднято на 10 см, оскільки маршал захворів і йому важко було нахилитися, сідаючи в машину. Незважаючи на те, що кадиллак був броньований, його дах був просто вкритий наметом. Маршал користувався

її своєчасній відповіді, наша зустріч відбулася.

Я ніколи раніше не досліджувала військові бібліотеки, тому мене дуже цікавив атмосферний аспект закладу. Тож про Центральну військову бібліотеку Варшави можу сказати, що її персонал відкритий до реформ та нововведень, вони постійно розширюють кругозір освітньої діяльності з історичних питань. Вони пропонують своїм користувачам усі можливі джерела для отримання

Ізабела ДОБРОВОЛЬСЬКА відгукнулася на мій лист в Інтернеті. Завдяки її своєчасній відповіді, наша зустріч відбулася

автомобілем лише за кілька місяців до смерті, а потім кадиллак возив поважних гостей країни. Машина пережила війну і має свою надзвичайно цікаву історію. Сьогодні авто представлене у парку Королівські Лазенки. Ця книга буде дуже цікавою для українських читачів.

Я дуже рада передати частину подарованих сувенірів Бібліотеці Центрального будинку офіцерів Збройних Сил України.

Окрема подяка Ізабелі Добровольській за те, що відгукнулася на мій лист в Інтернеті, завдяки

інформації та проведення наукової діяльності. І вони відкриті для спілкування з українськими колегами. Це була найтепліша бібліотечна зустріч у Варшаві!

На завершення хочу сказати, що насправді бібліотека – це не нудне місце з пилюжними книгами. Зараз бібліотека – це простір для розвитку та творчості. Це – місце, де можна знайти нових друзів і набути нового досвіду. Не проходите повз бібліотеку, навіть якщо ви подорожуєте!

З повагою до культури та любов'ю до життя, Юлія МАТТУ

«ВСЕСВІТ МАЄ СВІЙ РИТМ...»

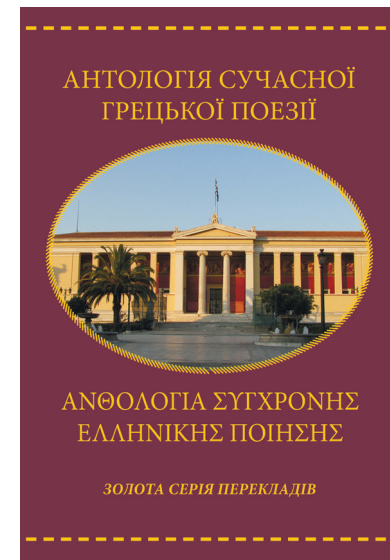
Словосполучення «грецька література», як правило, асоціюється у нас із лірикою Давньої Еллади, з драмами Есхіла, Софокла, Критія, Евріпіда, Аристофана, Платона... Але що нам відомо про сучасних грецьких поетів? Як вони пишуть? Наскільки їхня творчість є близькою до України?

Цьогоріч у київському видавництві «Щек» вийшла «Антологія сучасної грецької поезії». Ініціаторкою, упорядницею і перекладачкою цього ошатного двомовного видання є Оксана Терещенко, яка вже майже двадцять років досліджує грецьку поезію. Натхненниця та авторка передмови до антології – відома українська поетеса Марія Воробей. Також у книзі є вступне слово одного з авторів, віце-президента Всегрецької спілки письменників Іліаса Д. Папаконстантину, де він зазначає важливість культурного обміну і зміцнення поетичних зв'язків між нашими країнами.

В антології представлені вибрані поезії чотирнадцяти сучасних грецьких авторів. Це такі імена: Костянтин Бурас, Вера Васіліу-Петса, Георгія Дебердеміду, Ангелікі Ковеу, Тасос Лертас, Манос Мавромустакакіс, Йоргос Маньос, Манос Мелісургакіс, Іліас Папаконстантину, Христос Папутсис, Фотині Психую, Христос Тзанаκος, Васіліс Флорос, Клея Харісі.

Кожен із поетів має власний неповторний голос, однак є в їхніх текстах і чимало спільного. Це і глибинний пошук себе, своїх коренів, і звернення до античних джерел, і своєрідне поетичне оспівування стихій природи – язичницьке поклоніння вітру, повітрю, землі і воді, й якесь особливе, я б навіть сказала – сакральне ставлення до поезії і до слова загалом: «Поезія – це справа фізична. / Відпочиваю в словах / як факіри на вугіллі. / Мова – це певний код... Усе є поезія. Всесвіт має свій ритм. / Все – театр. Тому що все – Світло...» (Костянтин Бурас. Поезія – ритм – тіло – театр).

Мотиви пошуку себе нерідко пов'язані у грецьких поетів із образом моря. Як, наприклад, у вірші Ангелікі Ковеу, який так і називається «Пошук»: «У морському просторі життя несудноходного / я – самотній мандрівник / із сонцем, що проникає в душу / від істини пораненням глибоким / в грудях...». Або у вірші «Як вимі-

рюється вічність?» іншої грецької поетеси – Фотині Психую: «...Каркас морської зупинки посеред моря / наприкінці пам'яті. / Життя...». Чи в поезіях «Мій камінь» Іліаса Папаконстантину: «Із каменем одним я поєднався, / Одного разу пам'ятаю / Коли я плюхнувся у моря невідомість» та «Бий молодий» Христоса Тзанакоса: «Море розбурає, / звук хвиль намагається спокусити мене. / Я повинен опиратися».

Можна зустріти в творчості сучасних грецьких поетів і своєрідне оспівування людського тіла, яке також бере свій початок із античних часів: «...Груди – вічна зав'язь апельсинових дерев, / що наповнює плоди / самозреченням у нагромадженні часу...» (Васіліс Флорос, «Жіночі груди»).

Усім творам притаманна глибока філософічність, багата й оригінальна метафорика. Автори торкаються насамперед вічних тем: кохання, самотності, свободи, хоча можна тут знайти і своєрідні відгуки на сьогодення, як, скажімо, у вірші Тасоса Лертаса «Мольба в нікуди»: «...Нам не потрібні розум і серце / тому що вони виробляють емоції і почуття – / інфаркти, тромби, інсульти...».

Окремо варто відзначити перекладацький талант Оксани Терещенко, яка блискуче передала поетичний світ кожного з авторів українською мовою.

«Антологія – немов корабель, що вийшов у вільне плавання» – так назвала свою передмову до книжки Марія Воробей. Тож хочеться побажати грецькому поетичному кораблю успішного плавання по українських морях і річках!

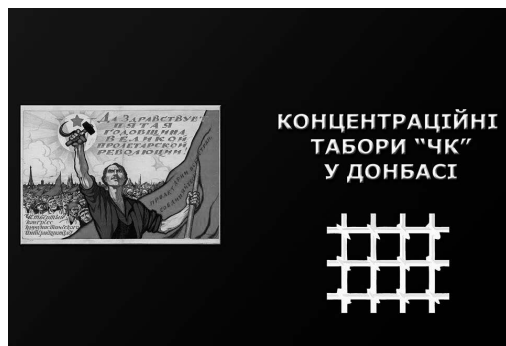
Анна БАГРЯНА, письменниця і перекладачка (Україна-Болгарія)

В історії сумнозвісні концтраційні табори вважаються «винаходом» фашистського режиму Адольфа Гітлера у Німеччині. Але це не так. Ті, хто співав: «Мы наш, мы новый мир построим, кто был ничем, тот станет всем», саме і побудували «новий світ», де за інакомислення кидали у табори на перевиховання у «пролетарському» дусі. Та ще й підкріплювали таборами тезу, що «хто не працює, той не їсть»...

Сергій ТАТАРИНОВ

Вперше в історії Донеччини автори завдяки підтримці радника начальника Головного управління Національної поліції генерала М. О. Семенишина опрацювали невідомі раніше документи ЦДАВО про існування на Донеччині «Таборів примусової праці». Полковник МВС М. М. Побойний привіз із Києва більше 230 аркушів унікальних документів, що розповідають про створення керівництвом Рад України на чолі зі Станіславом Косіором та НКВС України у 1920 р. таборів на Донбасі. Документи подаються у книзі авторами С. Ц. Татариним, С. А. Федотовим і М. М. Побойним (загальна редакція кандидата пед. наук Інституту іноземних мов Д. Єфімова) автентично, без змін,

«ВИНАХІД» БІЛЬШОВИКІВ

КОНЦЕНТРАЦІЙНІ
ТАБОРИ "ЧК"
У ДОНБАСІ

вони містять відомості про мету створення концентраційних таборів, їхнє розташування, кількість засуджених, систему охорони та працю ув'язнених. На жаль, матеріали, що збереглися, не містять списків ув'язнених, окрім одного – ГубЧК, де серед «ворогів» – селяни «хлібопашці», торговці, студенти, чиновники...

Через майже 100 років так і не відомо, хто ці люди, крім термінів ув'язнення... Не збереглися відомості про «карні справи», особові справи чекістів з керівництва таборів. Автори наводять тільки дані про начальника ГубЧК Карла Карлсона, «полум'яного революціонера», якого самого поглинув молах системи. Чи були страти ГубЧК «ворогів»? Безперечно! І сотні загублених людей...

Але де спочили вони навіки, відповіді немає... Городяни мають змогу побачити на фото, де була ГубЧК, дирекція таборів, сам табір на 1400 осіб. За іронією історії там було духовне училище, потім та-

бір, потім обласна школа партійно-радянського активу. У табірному приміщенні навчався парторг шахти Калинівка Юзівки і майбутній 1-й секретар ЦК КПРС Микита Хрущов. Саме тут він одружився з викладачкою Ніною Кухарчук... Однак це не применшує історичні факти того, що радянська влада з перших місяців встановлення на Донбасі придушувала будь-які спроби спротиву, інакомислення... У книзі фарисейські «інструкції», як лікувати ув'язнених, як охороняти, як «виховувати», чим відрізняються «пролетарські» елементи.

СЕРДЕЧНІ СПІВЧУТТЯ

Вранці 13 серпня перестало битися серце відомого краєзнавця, вченого, історика, археолога, літератора, викладача, патріота Бах-

мурського краю, автора багатьох книг з історії Донбасу Сергія Йосиповича Татарінова. Пішов з життя археолог і історик, літератор, викладач, Відмінник народної освіти України і заслужений працівник культури України, кандидат історичних наук, доктор філософії, який усе своє життя присвятив науці і громадській діяльності. Він працював учителем і викладачем, обирався депутатом Артемівської міської ради, був першим директором Артемівського державного краєзнавчого музею та позаштатним консультантом Комітету з питань

культури Верховної Ради України. За життя Сергій Йосипович брав участь майже у всіх великих суспільно-культурних проектах краю, побудував промисловий історико-краєзнавчий музей, багато друкувався в періодиці і випустив у світ кілька десятків наукових праць і досліджень.

Упродовж останніх місяців Сергій Татарінов був постійним автором газети «Культура і життя». Сьогодні ми публікуємо його останню статтю та від усього трудового колективу редакції висловлюємо сердечні, щирі співчуття рідним і близьким покійного.

Чого варта інструкція про норми харчування на місяць: «Приказываю впредь никаких выдач из складов цейхауза лагеря не производит без разрешения Подотдела, за исключением довольствия заключенным по следующей норме: Хлеба – 1 фунт 400 гр. Крупы – 24 зол. 102 гр. (2 раза в неделю). Жиров – 3,2 зол. 13 гр. Овощей свеж. – 1 фунт. 400 гр. Сахару – 1,6 зол. 6 гр. Чаю – 1 зол. 4 гр. Муки – 3,2 зол. 50 гр. Приправ – 1 зол. 4 гр. Соли – 3,2 зол. 13 гр.».

майтського краю, автора багатьох книг з історії Донбасу Сергія Йосиповича Татарінова.

Він працював учителем і викладачем, обирався депутатом Артемівської міської ради, був першим директором Артемівського державного краєзнавчого музею та позаштатним консультантом Комітету з питань

культури Верховної Ради України. За життя Сергій Йосипович брав участь майже у всіх великих суспільно-культурних проектах краю, побудував промисловий історико-краєзнавчий музей, багато друкувався в періодиці і випустив у світ кілька десятків наукових праць і досліджень.

Упродовж останніх місяців Сергій Татарінов був постійним автором газети «Культура і життя». Сьогодні ми публікуємо його останню статтю та від усього трудового колективу редакції висловлюємо сердечні, щирі співчуття рідним і близьким покійного.

Упродовж останніх місяців Сергій Татарінов був постійним автором газети «Культура і життя». Сьогодні ми публікуємо його останню статтю та від усього трудового колективу редакції висловлюємо сердечні, щирі співчуття рідним і близьким покійного.

ПЕРШИЙ ФЕСТИВАЛЬ ЮШКИ ВІДБУВСЯ У КІЗОМИСІ

На другий день вшанування Святого Пантелеймона Цілителя 10 серпня в селі Кізомис Білозерського району відбувся Перший на Херсонщині Фестиваль юшки. Організатор фестивалю – місцева Громадська організація «Трансформація». Співорганізатор – Громадська організація «Справа громад».

Тетяна АГЕЄВА, Оксана ОЛЕКСЮК та Альона ЗЕЛІНСЬКА

Учасники та відвідувачі фестивалю мали змогу оглянути красу плавнів Херсонщини, взявши участь в екскурсійній подорожі на байдарках. Також для дітей та молоді було зорганізовано майстер-класи з гончарства, бісероплетіння, української вишивки, плетіння віночків та малювання.

Своїми секретами приготування юшки поділилися представники

Станіславської ОТГ, Нагаєвської старостинської округи та Кізомиської громади. Саме між командами зазначених територіальних громад і відбувся конкурс на краще приготування юшки. Мені особисто найбільше сподобалась пода-

ча приготованої юшки від команди Станіславської Об'єднаної територіальної громади. Адже сервірування столу, оформлення куреня, вдало виконана пісня україночками у вишиванках та глиняний автентичний посуд – вирізняє, як на мене, дану команду з-поміж інших. Проте найсмачнішою юшкою, на думку поціновувачів рибної продукції, була страва від Нагаєвських кухарів, які приготували юшку з використанням п'яти сортів риби та чималої кількості секретних інгредієнтів для приготування льоху.

Але традиції поетичного опису страви та історії створення рідного села, льох та юшка високого гатунку від рибалок села Кізомис здобули в нелегкій боротьбі більшість голосів і відповідно – перемогу у конкурсі. Тож головний приз і Диплом переможця отримала Кізомиська громада. А найкращою се-

ред вокалістів-аматорів за оцінкою компетентного журі на чолі із заслуженим працівником культури України Михайлом Баєвим одностайно визнано співачку зі Станіслава Тетяну Агеєву. Всі інші учасники отримали подяки за участь і масу позитивних емоцій, адже, окрім майстер-класів з відвідувачами фестивального дійства, організатори фестивалю проводили ігри та вікторини, а тим, хто обрав для себе пасивний відпочинок, було запропоновано безпрограшну лотерею з цінними подарунками.

П'ятигодинна концертна програма за участі друзів та гостей фестивалю, серед яких народні ансамблі народної пісні «Херсонські молодички» та «Берегиня» Херсонського обласного Палацу культури, поет, заслужений працівник культури України Олег Олексюк, співачка, заслужений

працівник культури України Ольга Миронець, народний ансамбль народної пісні «Велетняночка» Велетенського СБК та Світлана Мішина, солістка КЗ «Палац молоді та студентів» Херсонської обласної ради Лариса Оськіна, гармоніст-віртуоз Станіслав Кандиба зі Станіслава Білозерського району та багато-багато інших.

Вірю, що Фестиваль юшки буде розширювати географію учасників та кількість майстер-класів і вікторин. Сподіваюся, що і газдині та газди, співаки та співачки Голопристанського, Олешківського, Генічеського та інших районів смалюватої Таврії не стоятимуть осторонь прекрасного за змістом фестивалю.

Оксана ОЛЕКСЮК,
заступник голови Громадської організації «Українська Хата – талантами багата»

БІЛЬШЕ МИСТЕЦТВА З «ART&MORE»

28-31 липня у Києві проходив Міжнародний музичний фестиваль-конкурс «ART&MORE». Юні музиканти та вокалісти, які навчаються у дитячих мистецьких школах, зустрілися у стінах Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського з метою виступити на провідному музичному майданчику міста – сцені великої зали ім. В. Сліпака Оперної студії НМАУ.

Найменшим учасником фестивалю-конкурсу – лише 6 років, а найстарші – вчать-ся у КМAM ім. Р. Глієра або готуються до вступу до вищих музичних навчальних закладів. Фестиваль-конкурс відбувається в Україні вшосте, при цьому жанровий і віковий діапазон конкурсу має тенденцію зростання.

Продюсерка конкурсу, молодша композиторка з Китаю – Чень Юньцзя вважає, що конкурс, перш за все, сприяє підвищенню рівня музичної освіти. Композиторка з дитинства навчалася в Україні, спочатку у КССМШ для музично обдарованих дітей ім. М. Лисенка, пізніше закінчила Національну музичну академію ім. П. І. Чайковського. Сьогодні Чень Юньцзя – член Спілки композиторів України, її твори звучать на сценах національних мистецьких центрів КНР, виконуються в Україні.

«Для мене дуже важливо, щоб юні музиканти з Китаю, які мріють вчитися в Україні, мали високий рівень підготовки, і наш конкурс «ART&MORE» має цьому сприяти. Кількість юних музикантів, які бажають спробувати свої сили в конкурсі «ART&MORE», щороку збільшується. Цього року на сцені Національної музичної академії імені Чайковського виступило більше п'ятдесяти юних музикантів, які представили 45 концертних номерів, 7 з них – талановиті діти і молодь з КНР».

Уперше цього року Міжнародний музичний фестиваль-конкурс «ART&MORE» проводився за підтримки Київського міського методичного центру закладів культури та навчальних закладів Департаменту культури КМДА. У числі спеціалістів журі конкурсу

– директорка методичного центру Ірина Чуніхіна і завідувачка кабінету інновацій та розвитку мистецької освіти Надія Бойко.

Ірина Чуніхіна зазначає: «Для нашого методичного центру сприяння у проведенні такого фестивалю-конкурсу – новий і цікавий досвід. Методичні напрацювання центру стали у пригоді організаторам, а для нас відкрилися нові можливості співпраці із фаховими громадськими ініціативами. Приємно, що конкурс отримав багато позитивних відгуків від усіх учасників: дітей, батьків, викладачів».

«Всі учасники – молодці: діти мали сміливість вийти і виступити на великій професійній сцені. Фестиваль-конкурс став справжнім святом мистецтва, – додає Надія Бойко. – Окрема подяка організаторам за злагожену роботу, теплий прийом дітей і педагогів. Хочеться відзначити високу професійність колег-членів журі «ART&MORE». Впевнена, що такий конкурс – зразок нового ефективного формату розвитку музичної освіти».

Голова журі конкурсу Тетяна Зозуля бере участь у проекті з 2014 року, з перших днів фестивалю-конкурсу. Режисерка, продюсерка, оперний експерт, авторка циклу музично-театральних проєктів МКЦ ім. І. С. Козловського Київського національного академічного театру оперети Тетяна Зозуля стверджує:

««ART&MORE» – не звичайний конкурс. Окрім двох конкурсних турів, до програми входять міжнародні майстер-класи, екскурсії і гала-концерт за участі Національного ансамблю солістів «Київська камерата». Ми дбаємо про створення особливої атмосфери

конкурсу, намагаємося зробити все, аби сприяти формуванню творчого потенціалу дітей.

Музичне мистецтво – чудовий інструмент культурної дипломатії, і наша фестивальна програма слугує встановленню міжнародних творчих контактів, співробітництву молоді, затверджує нові міжкультурні зв'язки. При цьому ми пам'ятаємо про відродження, збереження, розвиток української культури. У цьому проєкті мені дуже приємно співпрацювати з провідними фахівцями культури. Серед членів журі конкурсу «ART&MORE»: заслужений артист України, проректор з виховної, творчої роботи та міжнародних зв'язків НМАУ ім. П. І. Чайковського, доктор філософії, саксофоніст Михайло Мимрик; старший викладач кафедри спеціального фортепіано № 2 НМАУ ім. П. І. Чайковського Олександра Зайцева; заслужений артист України, виконавчий директор Національного ансамблю солістів «Київська камерата», соліст ансамблю Дмитро Таванець; артистка Київського камерного оркестру Національної філармонії України, кандидат мистецтвознавства, викладач КМAM ім. Р. М. Глієра Янжима Морозова.

Відкритість творчого спілкування викладачів дитячих мистецьких закладів, керівників творчих колективів, майбутніх виконавців і майстрів сцени мені особисто дозволяє мати надію на розвиток справжнього, великого музичного мистецтва в нашій державі», – зазначила Тетяна Зозуля.

Організатори фестивалю-конкурсу прагнуть розширювати можливості проєкту. Особливої уваги заслуговує освітній блок.

Лекція-концерт Дмитра Таванця і Олександри Зайцевої викликала справжній фурор серед учасників. Лауреати численних міжнародних конкурсів, артисти, які мають активну концертну і гастрольну діяльність, представили унікальний формат фахового спілкування, що демонстрував особливості жанру фортепіанного дуєту. Для фахівців струнно-смичкових інструментів майстер-клас ансамблевого виконання провела Янжима Морозова, залучивши до участі старших учасників конкурсу: Діану Палій (скрипка) і Родіона Морозова (альт) (вони, до речі, стали лауреатами 1 премії конкурсу). Тетяна Зозуля, яка є членом журі музичних конкурсів не тільки в Україні, але і в Італії, Грузії, Естонії, розповіла про міжнародний досвід інтеграції українських культурних ініціатив, про конкурсні вимоги до молодих виконавців. Майстер-клас про імпровізацію, як метод формування музичного мислення, представила Наталя Бабієнко, педагог, одна з активних учасниць проєкту. Така ініціатива свідчить, передусім, про цінність фахівців музичної освіти до співпраці та обміну досвідом.

«Ми отримали багато вдячних відгуків і численні побажання про створення території нетворкінгу та обміну досвідом для фахівців музичної освіти, – говорить куратор проєкту, театрознавець Катерина Морозова. – На мою думку, це доволі замкнений простір, тут багато конкуренції, яка певною мірою є рушійною силою виховання майбутніх музикантів. Утім, дружнє спілкування та обмін напрацюваннями надзвичайно потрібні. Керуючись набутим досвідом, у рамках підготовки до конкурсу ми плануємо створити сезонні сесії-зустрічі для наших українських викладачів, до яких увійдуть майстер-класи музикантів міжнародного рівня. Ми плануємо залучити якомога ширшу аудиторію викладачів дитячих музичних закладів і майбутніх учасників конкурсу з тим, щоб у фіналі, у гала-концерті проєкту на сцені Оперної студії НМАУ взяли участь найкращі учасники».

Цього року лауреатами 1 премії конкурсу стали Ланська Кароліна, сопілка, Калинівська дитяча школа мистецтв; Палій Діана, скрипка КДШМ ім. С. Турчака;

Морозов Родіон, альт, КССМШ ім. М. Лисенка; Савченко Алла, арфа, КДМШ 4, Д. Шостаковича; Московко Еліна, арфа; Ахріменко Олександра, арфа, КМAM Р. Глієра; Олійник Давид, ф-но, КДМШ ім. М. Леонтовича; Чен Сінжу, ф-но, Наньшанська китайська міжнародна школа м. Шеньджен (КНР); Хоу Чін'ян, ф-но Футієнська міжнародна школа мистецтв м. Шеньджен (КНР); Хміль Гліб, баян, КДМШ ім. М. Леонтовича; Чжен Хунбін, вокал (КНР). Лауреатами 2 та 3 премій стали більше 30 учасників, а Гран-прі Міжнародного музичного фестивалю-конкурсу виборола юна піаністка Можаєва Ксенія з Київської дитячої музичної школи № 21.

Хочеться додати, що для учасників з України участь у фестивалі-конкурсі «ART&MORE» є безкоштовною, тому особливу вдячність й учасники, й організатори висловлюють партнерам проєкту: Київському міському методичному центру закладів культури та навчальних закладів Департаменту культури КМДА за методичну підтримку, Національній музичній академії ім. П. І. Чайковського за сприяння у проведенні конкурсу, Музею телебачення за цікаву екскурсію, ТМ «Рудь» за солодкі подарунки та ексклюзивні призи для всіх учасників.

А інформаційному партнеру проєкту газеті «Культура і життя» – за висвітлення Міжнародного музичного фестивалю-конкурсу «ART&MORE».

«ЧОРНА РАДА» – ЯК ГРІЗНЕ ПРОРОЦТВО ПОДІЙ В УКРАЇНІ 100 РОКІВ ТОМУ І ТЕПЕР

7 серпня минуло 200 років від дня народження Пантелеймона Куліша – письменника, мовознавця, філософа, історика, одного з чільних представників українського національного відродження XIX століття та творців модерної української нації.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Видатна особистість, яка у XIX столітті багато що робила в Україні вперше. Куліш, як автор першого українського історичного роману, розробив першу українську фонетичну абетку, першим почав перекладати Біблію українською мовою. Завдяки діяльності Пантелеймона Куліша з'явилися видання багатьох майбутніх класиків української літератури: Тараса Шевченка, Марка Вовчка, Олекси Стороженка, Ганни Барвінок, видання творів та біографії Миколи Гоголя...

Письменник-мовознавець відомий не лише перекладами творів Шиллера, Шекспіра, Байрона, Гейне та Гете, а й першим перекладом Святого Письма українською мовою. Як видавець він дбав і про потреби народної освіти – започаткував серію народних книжок-«метеликів» під спільною назвою «Сільська бібліотека» і протягом 1860-1862 років видав 39 видань цієї серії. Саме в його друкарні в 1863 році побачила світ і перша українськомовна арифметика, яку впорядкував відомий громадський діяч та письменник Олександр Кониський, а кошти на друк видання зібрав Микола Костомаров. Тут же побачили світ і український буквар-читанка «Граматка», альманах «Хата», журнал «Основа» (в якому було опубліковано науково-популярні нариси «Хмельницщина» і «Виговщина»), «Записки о Южной Руси» та роман «Чорна Рада».

Пантелеймон Куліш, як і Тарас Шевченко, керувався тим, що саме мова є основою української нації. Хоча й письменник був далеким від ідеалізації українців та, як Шевченко, а згодом і Франко, неодноразово вказував на їхні вади, на недостатню нецивілізованість українського народу, на культурну обмеженість його елітарних верств, усе ж Куліш вважав, що потенціал українського народу надзвичайно великий. Про

це він писав, зокрема, у статті «Зазивний лист до української інтелігенції». Сам же письменник і філософ пройшов непросту еволюцію у своїй критичності щодо українських народних мас.

Куліш народився в колишній Чернігівській губернії, у дворянській родині, і був прямим нащадком козацької старшини та у ранні роки захоплювався козацтвом як найяскравішим українським феноменом. Але вже у зрілі роки піддав цей феномен гострій критиці, вважаючи, що чимало бід українського народу було пов'язано з нерозумними діями козацтва та їхніх провідників-отаманів. Про це Куліш, зокрема, відверто сказав у своєму різкому вірші «До рідного народу»: «Народе без пуття, без чести і поваги...». Як науковець він вважав, що на місце «безумної одваги», яка була характерною прикметою українського козацтва, має прийти клопітка культурна робота, котра, передусім, має виражатися у плеканні рідної мови: «Єдиний в тебе скарб – прапращурівське слово...». Письменник у багатьох своїх працях показував, що українська мова є мовою природною, такою, якою говорять люди, і що існувала вона з прадавніх часів. Цю мову він протиставляв штучній книжній мові, яка з'явилася в Україні на базі старослов'янської, а згодом трансформувалася в штучну мову – московську (російську).

Як громадський діяч Пантелеймон Куліш, як згодом і видатний національний меценат Євген Чикаленко, що був величезною постаттю початку XX століття і підтримував дуже багатьох українських інтелектуалів, зробив надзвичайно багато для того, аби українська мова отримала «права громадянства», щоб нею друкувалися різні твори – як для простолюду, так і для вчених людей. З цією метою він укладає українську абетку, збирає фольклорні твори й публікує їх, видає перший український часопис

Ескіз першої марки, яка присвячена Пантелеймону Кулішу.

Її автор — художник Микола КОЧУБЕЙ

«Основа», стає автором різноманітних творів – художніх, публіцистичних, наукових тощо. Зрештою, перекладає Біблію й твори класиків світової літератури українською мовою. Просто дивує, скільки зробила ця людина. На цю подвижницьку працю його надихала думка, що саме мова є основою буття української нації. Він розумів, що коли українці утвердяться як нація зі своєю мовою, то це стане сильним (якщо не смертельним!) ударом Російській імперії. Куліш писав: «...тут мужицька мова, ставши літературною, розколе Імперію на самій серцевині».

Відтоді багато що змінилося, але напівзанепадає у 1991 році Московська імперія збереглася й досі, а її очільники через своїх «агентів впливу» в Україні намагаються знову всіляко обмежити вживання української мови. Адже чим більше цієї мови, тим меншим стає їхній «руський мір» у сучасній Українській державі.

На превеликий жаль, і в часи відновленої незалежності України його велика й багатогранна творчість загалом не знайшла належного осмислення й оцінки, а видатна постать П. Куліша не розглядається одним із головних українських націєтворців. Насправді, Куліш напроочуд актуальний: багато напрям-

ків його багатогранної діяльності, про які він дбав свого часу, не втрапили свого значення ані до історичних подій XX століття, ані до дня сьогоднішнього, що ми можемо спостерігати в контексті нинішньої політичної й культурної ситуації...

Особливо це стосується його «Чорної ради» – першого роману українською мовою. Написано цей твір було на основі історичних матеріалів. У 1663 році під Ніжином відбулася так звана чорна рада, учасниками якої були не лише заможні й впливові козаки, а й козацька голота, різноманітна чернь. Завдяки останній гетьманом обрали Івана Брюховецького, який роздавав щедрі обіцянки, а підтримуваний козацькою

старшиною Яким Сомко зазнав поразки. Обрання Брюховецького призвело до повної дезорганізації суспільного життя на Гетьманщині. Популістські обіцянки новообраного гетьмана так і не було реалізовано. Від обрання Брюховецького не виграли ані козаки, ані простолюди, а лише купка наблизених до нього людей. Щоб утримати владу, гетьман пішов на значні поступки Москві, зробивши помітні кроки в обмеженні прав Української гетьманської держави. Недаремно козацькі літописці вкрай негативно оцінювали діяльність Брюховецького. А історики трактують його правління як одну з найтрагічніших сторінок Руїни. Для Куліша це була знакова подія в історії України. І він дуже хотів, щоби вона не повторилася. Але вона трагічно для української нації все ж повторилася в подіях національно-визвольних змагань 1917-1921 років... Може повторитися, якщо українці не зроблять належних висновків, і тепер, через 100 років...

Пантелеймон Куліш, осмислюючи історичні реалії в «Чорній раді», пророче зумів «заглянути в наше майбутнє». Він попереджав нащадків, до чого може призвести триумф популістських ідей. Ці ідеї особливо далися взнаки під час «визволь-

них змагань» у 1918-1921 роках. Їх так чи інакше використовували лідери Центральної Ради, які у кінцевому підсумку стали політичними банкрутами. Під їхнім впливом перебували і лідери Директорії, які зруйнували Українську державу Павла Скоропадського, а свою повноцінну державу так і не змогли, на жаль, створити.

Натомість дезорганізацією українських державних інститутів найкраще скористалися московські більшовики. Вдаючись до популістських комуністичних гасел, обіцяючи віддати землю селянам, заводи – робітникам, вони зуміли прихилити на свій бік чималу частину українців. Без цього «оманливого популізму» московські комуністи не змогли б утвердитися на українських землях. За це українці заплатились десятками мільйонів жертв під час кривавого «червоного терору» та трьома геноцидами-голодоморами... та й не тільки ними. Грізне попередження Пантелеймона Куліша про шкоду популістських ідей, про які він писав у «Чорній раді», не дуже розуміють і сучасні українці. Популізм і надалі буйним цвітом квітне в нашому сучасному політичному житті, що може призвести врешті-решт до нової та безповоротної втрати української державності, про що сплять і бачать у новій кремлівській путінській імперії.

З нагоди 200-ліття видатного націєтворця в Музеї книги і друкарства України відкрився міжмузейний проект «Куліш. Пантелеймон Куліш». Партнерами проекту виступили: Національний музей Тараса Шевченка, Музей театрального, музичного та кіномистецтва України, за сприяння Міністерства культури України. Окрасою культурно-історичного заходу стали ескізи першої марки, яка присвячена Пантелеймону Кулішу. Її автор – художник Микола Кочубей. На відкритті вернісажу відбулося погашення цієї марки співробітниками АТ «Укрпошта». А Національний банк України присвятив Кулішеві ювілейну монету. Та все ж куратори виставки Інна Мочарник і Михайло Довбищенко вважають, що П. О. Куліш був і залишається недооціненим не лише попередніми поколіннями, а й сучасниками в незалежній Україні...

Щоб потрапити у так звані місця сили, де людина може черпати енергію із земних глибин, багато хто їде світ за очі. Ви чули про такі місця — це Стоунхендж, Тибет, острів Пасхи... Але чимало таких місць, просто невідомих широкому колу людей, є в Україні.

Юрій СВАТ

Ці місця давно вже є місцями паломництва для певної категорії наших співгромадян. Вони, ці співгромадяни, може, й не хочуть надто розповідати вам, де набувають здоров'я і звідки черпають енергію, а може, й ви не хочете чути, бо надто заклопотані, адже ці люди аж ніяк не сектанти й дуже доброзичливі до всіх. Хай там як, та ми вам дещо розкажемо про деякі їхні таємничі місця.

Отож, унікальним місцем сили, коли говорити про Центральну Україну, є **цілюще озеро** поблизу села Стайки, що за 80 км на південь від Києва. Це озеро поруч Дніпра, за 200 метрів, але живиться струмками. Містить воно унікальну лікувальну блакитну глину. Звідусіль приїждять сюди люди, і вихідними гамірно цілісінський день, бо чимало хто прибуває і за сотні кілометрів, тому прагне накупатися. Місце легендарне, бо легенди розказує мало не кожен. От кажуть, наприклад, що коли прийдеш сюди, то у воді треба бути не менше чотирьох годин – тоді набраної земної сили вистачить десь на два тижні до «наступного підзарядження». А якщо втомилися від людей, то можна пройтися пішки кількисот метрів на північ – у напрямку старовинного міста-порту Витачів і скупатися у «білому» озері поблизу сліпучо-білої гори... Туди менше людей дістається, хоча на Google Maps воно теж є.

Але, мабуть, тут справді сильний енергетичний центр, бо нижче по Дніпру, буквально за кілька десятків кілометрів і посеред Дніпра – Лиса гора, а вдаліні видніється містечко Ржищів. Це піщаний пагорб у затопленому після побудови гребель на Дніпрі колишньому селі Гусинці. Коли піднімаєшся на нього, то відчуваєш, що справді місце тут неабияке. Чудову пам'ятку залишило по собі село, але залишило також і свою церкву – теж на острові, але вже на іншому, який тепер, можна сказати, півострів, бо

НАШІ МІСЦЯ СИЛИ

Цілюще озеро поблизу села Стайки

з'єднується містками з правим берегом Дніпра. З Ржищева до церкви – тобто через Дніпро, заплаваючи на бажання туристів і жителів сусідніх сіл – здебільшого рибальські, хоча є й, так би мовити, комерційні транспортні... Ма-

Кам'яна могила

човен на пару десятків душ і за день встигає за графіком зробити кілька рейсів туди й сюди. Цікаво, що морська романтика не чужа тутешнім капітанам. Вони «ходять», а не плавають, пода-

ють одне одному морські звукові та зорові сигнали, попри те, що місцеві «судна» ржищівців і жителів сусідніх сіл – здебільшого рибальські, хоча є й, так би мовити, комерційні транспортні... Ма-

буть, ті серед них, хто не ловить, а возить, – «бариги»... Про **Кам'яну могилу**, що за кілька десятків кілометрів від Мелітополя, чули вже, мабуть, усі. Вона стародавніша за єгипет-

Краєвид з церквою в колишньому селі Гусинці

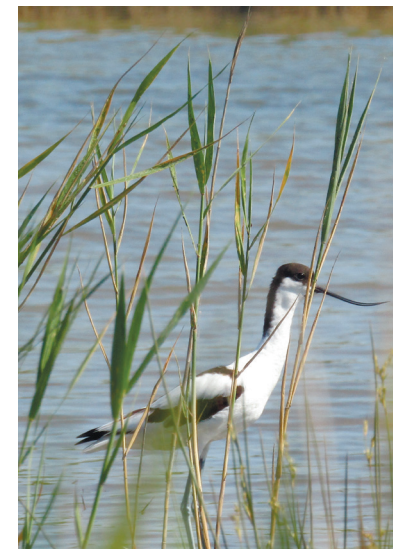
Урочище Бештан біля с. Назарівка Донецької області

ські піраміди, бо, правду кажучи, пірамідам не так уже й багато років. Та й зробили їх люди. А от Кам'яна могила існувала, ще коли людей не було... Неабияке місце і намолене. Сакральне для аріїв. Навіть сам Далай-Лама сюди приїжджав, – не кажучи вже про нас, дрібніших шанувальників.

Але от інші Кам'яні Могили, які називаються **Бештан**, що біля с. Назарівка Донецької області – широкому загалу відомі значно менше, і тому їх нерідко плутають. Плутають ще й тому, що Бештан розташовується на межі Донецької і Запорізької областей, відтак теж є трохи «запорізьким». Але варто сказати прямо: ці Кам'яні Могили аж навіть крутіші і фундаментальніші, аніж та, що під Мелітополем. Уявляєте, рівний-рівнесенький степ, пережеваний лісосмугами, серед якого зненацька постає плюхнута з небес і широко розсипана ціла купа величезного різноманітного каміння — і це на площі, яку не обійдеш за півдня. Навіть граніт тут особливий... А ще у цьому заповіднику десятки рослин, внесених до Червоної книги України, а ще десятки таких, які є тільки тут і за тисячу кілометрів. І дикий тваринний світ та птахи... Неперевершено!

А неподалік Кам'яних Могили, на березі ріки Берда біля села Миколаївка, місцеві біоенергетики виявили, як рослинність утворила стародавній лабіринт. Він без стін. Бо слугує, як кажуть, джерелом потужної позитивної енергії і відкриває в людині неznані здібності. І може змінити долю. Бо є там тектонічний доленосний камінь... Коли в житті весь

час червоні світлофори (чи ліхтарі?), то варто зробити так, як роблять досвідчені водії: повертають на паралельну вулицю – і тоді зелений, зелений... Якось так діє і цей лабіринт, бо не підпускає

Шилодзьобка на Обитічній косі

до себе людей з поганими намірами – тільки той потрапить, хто прагне... У це все ж вірять усі, хто пройде 11 кіл і стане на доленосний камінь...

А за кілька десятків кілометрів, на Обитічній косі, не переймаючись таким усім, живе оця пташка з «фаховою» назвою Чоботар. Її ще називають Шилодзьобка, а латиною вона *Recurvirostra avosetta*. Внесена до Червоної книги України як рідкісна. Отож, полюбте тільки з фотокамерою!

Світлини зроблено цього літа, з дозволу автора оприлюднюються вперше і ще не були доступні широкому загалу.

Фото Тамари БЕЗПАРТочної

Закінчення. Поч. у №№ 23–30

Лора ЛЮДОЛОВ

І ДЕЩО ПРО ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВИЙ ЗВ'ЯЗОК З ПИТАНЬ НЕДОЛЮСТРОВАНОСТІ

Якби таке сталося з кимось, то й не повірилося б... Але це сталося саме з Сониним щастям. Воно прийшло і нагадало про себе зовсім несподівано. А скоріше, зненацька, одного буденного дня, коли побачила в електронній пошті запитання на презентацію проекту «Карлаг...». Щось защеміло в серці, коли прочитала текст цього івентуально-обов'язкового документа, який їй вислали по роботі. Запросили в Національну бібліотеку ім. Вернадського, яка від часу її відкриття значила для неї так багато... Адже факт згадки про академіка, ім'я якого з далекого дитинства, яке вона прожила в Казахстані з батьками, нагадувало про те, що розповідав тато про вже давно легендарну людину.

Лев Гумільов, на колінах у якого гойдалася колись маленька дівчинка, яку він недолюблював, буркотливо казав таке: «Она как моя Анька!.. Вертихвостка!». Пізніше з'ясувалося, що Анька – це його знаменита мати, а Соня, на своє щастя, народилася в один день з нею... І лекції про ноосферу Сонин тато слухав у тюремному бараці і читав їх саме дядя Льова Гумільов своїм однобандникам, які за це навіть його зеківські норми виконували і своїм харчем ділилися, аби він вижив у Карлагу. А в одній із батькових збірок поезій є присвячений йому вірш. От тому ім'я академіка Вернадського було для Соні ледь не сакральним знаком. Тож покинула всі і прийшла на цю подію як на свято.

Тихенько всілася, але поближче до казахстанського товариства, бо таки це був її останній шанс дізнатися побільше про той Карлаг та місця, де минуло її щасливе дитинство. Про щасливе дитинство йдеться зовсім не в лапках, адже воно таки, як не крути, а було саме таким. Люблячі мама і тато, нянька фрау Гертруда, яка вчила німецьких пісеньок та й мові, уроки музики, які аж до переїзду в Україну давала мама прятелька всім сусідським дітям, – і все це залишилося в альбомах на фото, котрі все життя нагадували Соні про її щасливе дитинство, яке вона провела в середовищі по-

СВІТЛИЙ РЕП

скарлагівської інтернаціональної спільноти... На фото в альбомах були цілі вулиці поселення, школа, де вчителювала мама, будинок культури, друзі батьків та їхні діти, з якими Соня потім зустрілася і в Україні. І все це було святим і святинєю в її серці усе життя, але її тихою і сокровенною святинєю. А Казахстан вона вважала своєю Родиною, і саме тому на підступне запитання, коли її не прийняли в школі до комсомолу, відповіла саме так, як підказало їй серце. Всі засміялися і проголосували проти. А після закінчення школи тато посадив свою доньку за стіл і розповів, чому вона народилася в Казахстані, бо мама казала неправду про те, що вони були там, щоб підняти Цілину. Хоч і в цьому доля правди була великою, адже українців серед тих, хто її піднімав, було чи не найбільше.

А під час презентації, на яку вона так хотіла потрапити, з'ясувалося і те, що її збрехали в паспортному столі «недолюстровані постсовети» від органів, коли вписали в нововиданий паспорт місце народження – Росія. Відповіли, що того, що в її свідоцтві про народження, вже не існує. Тож уже майже два десятки років, як вона стала знову невідомою, бо ходіння по недолюстрованих українських інстанціях їй не допомогло виправити цю помилку. Всім було не до Сониного нещастя та невідомості.

І знову про щось хороше та якісь зміни навіть мріяти не доводилося. Але вона мріяла у снах, бо так і продовжувала жити, мов у летаргічному сні в зоні вічної мерзлоти. Але ж час який настав! Неспроста кажуть, що думки матеріалізуються... На цьому поважному зібранні Соня відчайдушно прокинулася і наважилася розпитати про селище, де народилася й яке записане казахською в її свідоцтві. І... о диво! Поважний чоловік, академік, депутат, ректор університету, вчений і юрист, який є керівником проекту «Карлаг...» від несподіванки якось

аж присів, коли почув це запитання. Потім перевів подих, і відповідь його була такою, що в голові у Соні стався ядерний вибух. «А виявляється, що ми з вами земляки. Я також народився і виріс у цьому поселенні й щороку буваю там...» – тихо промовив Нурлан-бай. Тобто з'ясувалося, там, де, як казали їй в офіційній українській установі, його нема, воно е!.. Хоча вулиця залишилася там одна і тих, хто там колись жив, можна зустріти в усіх країнах світу й зараз. Старше покоління вже відійшло в кращі світи, але казахстанські вчені розшукують їхніх нащадків, які ще пам'ятають те, що чули від своїх батьків і пригадують самі.

Тому наступною несподіванкою була історія, яка сталася вже після зустрічі «постскарлагівських земляків» у бібліотеці. Адже після розповіді про те, яким щасливим було її дитинство в Казахстані та про няню Гертруду, вчений знову якось нібито аж знітився і запитав у своєї колеги: «Яке сьогодні число?». «Дивно... Може, від спеки затьмарилося чоловікові?» – подумала Соня. Та, як з'ясувалося, що від почутого... Бо ж саме цього дня, але рівно рік тому, він записав розповідь доньки фрау Гертруди, яка мешкає нині в Європі і дуже добре пам'ятає, що саме її мамі поселенці з України довіряли приймати пологи і потім виховувати їхніх дітей. Тож нібито щастя знову усміхнулося Соні, яка вже безпробудно спала і мріяла лише у снах. Воно павиною ходою підпливло на територію її сонного царства і постукало в зачинені декадентським замком двері. «Еврика!!!» – прошепотіла Соня і прокинулася. Знову закортіло жити!

З казахстанськими новими знайомими розпрощалися зі сльозами радості на очах, бо сімейні скарби її родини, які батьки залишили у привезених з Казахстану фотоальбомах, були не лише цікавими... На фото були люди, які ще живуть і досі там, і впізнали багатьох друзів батька й мамі. Про таке диво Соня на-

віть і не мріяла, адже це було її життя і її скарби, ціню яким знала лише вона, бо це була історія її щасливого дитинства. А про те, що вони, ці скарби, повернуться на землю, яку вона неспроста вважала рідною, хто б міг і подумати. Але в дива вірити після цього вічно заспана і замріяна Соня почала ще серйозніше. І вони почали її переслідувати, наздоганяти на кожному кроці. Почало краще писатися. І не лише про тих, кого любила, а й про «недолюстратів», які продовжували її боятися і стежити за кожним її кроком. Ворогу не побажаєш жити все життя «під надзором»! А вона жила і чекала дива щодня, засинаючи на ходу від почуття безвиході. І таке буває на цьому світі з тими, хто народився під щасливою зорею, яка світить задля добра у цьому світі і посилає на шляху своїй своячениці силу-силенну добрих і мужніх людей.

Саме про таких майбутній іміджмейкер мріяла писати і розповідати людям. І ці її мрії збулися, бо ж мріяти – це єдине, чого заборонити неможливо. Хоч щось... А ще однією із Сониних аксіом стало те, що дива збуваються і приходять до тих, хто в них вірить, бо ж з таким типом мислення, яке ще не записано в жодному психологічному талмуді, але діє в її бутті однозначно, тобто казковим мисленням, можна не лише вижити, а й бути щасливим будь-коли і за будь-яких умов. Треба лише частіше у чудовому товаристві друзів та одноподумців не боятися якнайголосніше прокричати: «Будьмо!!!» – і ще додати до цього: «Бо ми того варті!».

Адже історія цієї завжди заспаної жінки, яка від безвиході пронесла крізь своє життя таке кумедне прізвище – Ледациця, не така й драматична. Бо брахманська корона їй дісталася від предків і від батьків, які були ними, самі не задумуючись над цим. Для недолюстрованих, яким потрапить на очі цей опус, можна прояснити, про що йдеться. Поцікавтеся ведичною культурою, яка є нашою корінною прадавньою філософією. Звідтіля, з глибин нашої історії, стане відомо, що каста брахманів – це не багаті матеріальні, а люди, котрі є вищими завдяки знанням та духовності й силі віри у справедливість, ведимі волею до справедливості, якими були її батьки.

А ще одним дивом, яке сталося після Сониного хронічного безсоння, було те, що до неї у снах стали приходити вірші, весело і сердито напрошуючись до гостини. Як у молоді роки, коли ці гості не виводилися з її голови, не даючи спокою ні вдень, ні вночі. Вони, ці гості, так і не побачили світ на сторінках її кни-

жок, але трималися в голові завжди і так міцно, що іноді вона обдаровувала ними товариство своїх друзів і була щасливою, коли її чули... А тут диво! Вони знову рясно і щедро завелися в її снах, і вона прокидалася щасливою і ще сильніше від своїх переконань. Вона прокидалася від летаргічного сну в країні кривих люстрацій, яка була єдиною і неділимим територією її душі завжди.

P.S.

Цей опус рекомендовано читати в йогівській позі, яка, коли ти догори дригом, забезпечує максимальний прилив крові в мозок. А ще тим, хто не знає, що сон – це найкращі ліки від усіх хвороб, і що сну боятися не варто. Навіть летаргічного, навіть літературного. Навіть вічного боятися не варто. Адже страх – це один з найганебніших людських гріхів і зброя для тих, хто хоче панувати над слабкими. А все, що цікавого сталося в житті моєї героїні, – це просто казковий сон, який вона розповіла мені однієї безсонної ночі, яку ми спільно віддівували. Моя Соня Ледациця ніяк не втратить те, що з цього може статися чергове диво, і вона побачить свою розповідь у книжечці, яку б вона присвятила своїй доньці й онуці. Бо хто ж про таке буде слухати від мамі чи бабусі. Скажуть, що стара марить... Але ось що з нічних гостинців їй примарилось останнє:

Коли опускаються руки,

Ти вгору їх підніми.

І в серці твоїм від розпуки

Озвуться минулі громи.

Не бійся й цих подарунків...

Це Бог посилає тобі

прозріння, силу, терпіння

заради важких перемог.

Бо ж Боже – найвище веління,

щоб став ти сам собі Бог.

Прокинулася якось моя героїня вночі, посміхнулася і їй захотілося жити навіть у країні чи напівдержаві кривих люстрацій, яка продовжує спати, але вже стала такою омріяною і знаменитою, якою її бачить армія іміджмейкерів, в одному з роїв якої і знайшла своє місце і щастя моя Соня Ледациця. Спіть побільше, і всі ваші мрії однієї світлої і сонячної днини вломляться до вашої оселі навіть без особливого дозволу особливих, спеціальних органів. Тут ці органи, як не старатимуться, а поступляться природі у своїх вказівках і законах писаних. Ха-ха! Але поступляться заспанним і неписаним законам буття усього живого, зокрема і людського, якщо ти усвідомив слова класика і знаєш про те, «...що ти – Людина...».

Ваша Лора ЛЮДОЛОВ

ДЕРЖАВА І МИСТЕЦТВО: УПРАВЛЯТИ ЧИ СПРИЯТИ?

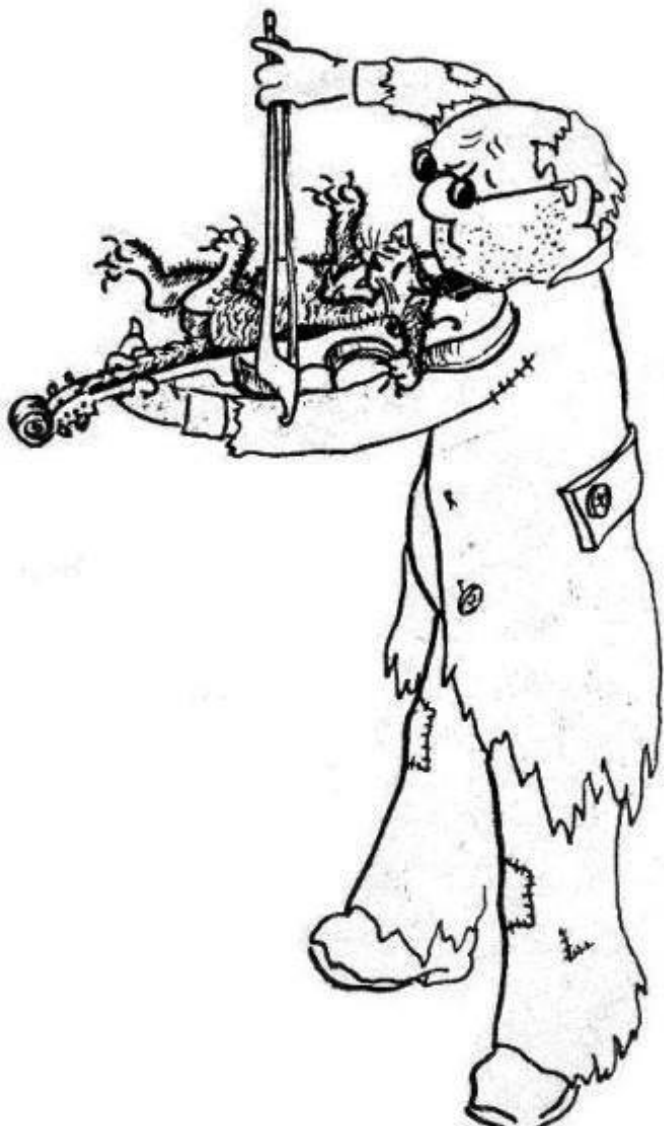
Чиновництво прагне управляти тотально всім. І, щоправда, існують такі галузі, якими можливо управляти й які працюють тим краще, чим активніше ними управляють. Але мистецтво не належить до таких галузей. Розвиток кожного з видів мистецтва є результатом складної дії внутрішніх іманентних закономірностей і не може корегуватися ззовні жодними бюрократичними методами.

В усіх інших сферах, якими керує держава, ідеалом є здешевлення і стандартизація. Дешево і стандартно — то є омріяне щастя для промисловості, але смерть для мистецтва. Тому чим активніше чиновник втручається й керує, тим сильніше мистецтво занепадає. Неадекватне управління знецілює та знекровлює.

Як можемо цього уникнути? Якими мають бути дії державних інституцій і які владні органи є необхідними і достатніми для взаємодії із мистецькою сферою? Як зробити, аби структурні зрушення не спричинили руйнацію структури?

Не всі країни мають міністерства культури (і чи, взагалі, потрібні такі міністерства — питання дискусійне). Сфера впливу подібного управлінського органу не має чітких меж, бо культура — поняття занадто широке. Україна багато років утримувала Міністерство культури, але зараз прогнозують імовірне об'єднання функцій Міністерства інформаційної політики, Міністерства культури й Міністерства молоді та спорту — в структурі нового багатопрофільного Міністерства гуманітарної політики.

Якою може стати доля мистецтва (і митців) при такому розкладі? Ясно, що мистецтву тоді гарантовано доведеться перебувати на задньому плані та лише у пропагандистській ролі. (Але ж у здоровому суспільстві мистецтво — зовсім не другорядна справа!). Найгірше, що може статися в ході реорганізації міністерств, — перехід мистецьких навчальних закладів під порядкування Міністерства освіти і науки. Чому це

непринятно? Тому що управління освітою ніколи не хочуть розуміти й враховувати специфіку мистецької системи навчання. Перш за все від такого нерозуміння страждає професійне музичне навчання, яке поки що традиційно тримається на передових позиціях у світі (маю на увазі якість підготовки наших піаністів, академічних вокалістів, музикознавців і хормейстерів). Але якщо здійсняться наміри підкорити мистецьку систему навчання освітянським нормам і стандартам, то Україні доведеться розпрощатися зі світовим рівнем, бо навчання митців і мистецтвознавців — справа принципово не стандартна. Неприпустимо, щоб мистецькою освітою керували люди, які не мають мистецької освіти.

Поки що, в умовах наявної системи управління, робота, на жаль, іде в неправильних напрямках, бо веде, по-перше, до здешевлення (а мистецтво не має бути дешевим!)

і, по-друге, до посилення бюрократизації й паперотворчості.

Яка може бути запропонована раціональна модель взаємин держави із цариною мистецтва? Якщо підійти з розумінням справи, то має бути створено (окремо від Міністерства гуманітарної політики) Державний комітет у справах мистецтв, якому будуть підпорядковані філармонії, театри, художні музеї й галереї, а також (обов'язково) мистецькі навчальні заклади. Окрім того, Комітет у справах мистецтв має опікуватися творчими спілками та іншими професійними об'єднаннями митців, які хоча й не підпорядковані йому, але потребують державної підтримки. Принцип взаємодії Комітету з митцями — не управління, а сприяння.

Григорій ГАНЗБУРГ,
кандидат мистецтвознавства,
член Національної спілки
композиторів України

У ДЕНЬ СВЯЩЕННОГО ВИБОРУ

*Життя щодня вимагає розумного вибору,
щоби совість навиворіт не вивернуло
і не видуло.*

*Перемагай, український Бонапарте,
корупцію і мафіозні банди!
Перемагай, Бонапарте,
за народ чистосердечний заступниче.
Перемагай на славу доброго людства!*

*Перемагай, Бонапарте,
на твоєму боці безсмертні амараспанти! ¹
На твоєму боці земні небожителі,
міста-сада градотворителі!*

*Керуйся звище Путівною Десницею.
Президент — присяжний Одигітрії лицар!*

*Плани мафіозного дракона підступні.
Перемагай, не пізнавши зла Бонапарте-друже,
порівняний хіба що з Мікеланджело Буонарроті.
Ліпи свого Давида в українським народі!*

*Хай ввійде в тебе дух Муаммара Каддафі!
Перемагай двоголову хижку мафію
з її крадіжницькими апетитами,
патологічно ненаситними!*

*Простолюдин — не бидло і не свиняче рило,
не дарвіністського міфу горिला,
не недоробот, не худоба слухняна дворога,
що танцює під дудку брехливих міфологій.*

*Люди — божества, як би не принижували їх даєви ²!
Народ береже архетип Діви-Матері ревно,
Заступниці за правдолюбців скривджених гнаних,
Матінкою Божою чудодійно опікуваних.*

*Саджай пройдисвітів, що політичного бажають реваншу,
ні години пізніше, ані раніше — безстрашно.
Хай очиститься Україна, доки не пізно,
від товпоелітарності мафіозно-фашистської
манією величі зла уражених,
злодіїв-клептоманів продажних.*

*Мамономанія з'їла півлюдства злочинно.
Бережи, Бонапарте, архетип дівственної батьківщини!*

*Побач у народі заховану перлину,
Добрим Промислом пробуджену чудодійно.
Побач дракона, що стоїть за релігійними узурпаторами.
Окормляйся вітчизни архетипами благодатними.*

*Совість і честь — найвищим завітом.
Залишайся трохи ідеалістом, трохи піїтом,
не втрачаючи тверезіння старцівського,
і повалиться Брехні стоповерхова башта.
І кане у пекло змії лукавий продажний!*

*Об'єднай навколо себе правдолюбців.
Оголоси привселюдно духовну революцію
добра, братолюбства і народолюбства,
і хай воцариться в Україні народолюбців династія!!!*

Іван НАРОДНИЙ
21.07.2019

¹ Амараспанти — в ірано-арійській традиції так іменуються добрі й світлі сили, які благотворно впливають та покровительствують людству.

² Даєви — в ірано-арійській традиції злі духи, яких люди помилково приймають за божества.

25-ЛІТТЯ ПЕРШОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАВКОЛОСВІТКИ

Три океани, 13 морів і 30 тисяч миль навколо світу пройшла майже за чотири роки перша українська яхта під жовто-блакитним прапором з ніжним ім'ям «Лелітка». Легендарний екіпаж у складі нащадків справжніх козаків – відважного капітана Валерія Дісановича Петущака та його не менш сміливої дружини Наталії Леонідівни Македон 25 років тому – 31 липня 1994 року – наважилися у свої піввіку на відчайдушну авантюру. В той далекий час це була найвідповідальніша патріотична місія – відкривати світові невідому Україну! А ще – знайти артефакти української культури за тисячі кілометрів від рідної землі.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

На далекі океанські мандрівки Валерій Петущак захворів ще у дитинстві. Солоний океанський бриз в'ївся в душу, коли він дитиною прочитав одним духом усі книги Жуля Верна, що й надихнули його на мрії про далекі мандрівки в незвідані країни. Спочатку планував іти в далеку і досить небезпечну подорож лише сам, але із природної для нього ввічливості запропонував дружині скласти йому компанію. На його величезне здивування, вона погодилась і стала його вірним «екіпажем» – саме так капітан яхти називав свою дружину Наталю Македон під час майже чотирирічної подорожі навколо світу.

Перша спроба здійснити навколосвітню подорож була у 1990 році. Але коли вийшли в океан на яхті «Дніпро», виявилось, що друзі, які запросили Валерія Дісановича у навколосвітню подорож, просто хотіли знайти, як вони казали, нормальну країну і там осісти, а в нього ж були зовсім інші думки, інші мрії... З Нової Зеландії він повернувся додому розчарований уже один... без екіпажу й яхти. Але будучи людиною високих моральних і життєвих принципів, він ніколи не дозволяв себе жаліти, грюкнув кулаком по столу і сказав собі:

Легендарний капітан Валерій Дісанович ПЕТУЩАК

«Клянусь, об'їду навколо світу на власній яхті під українським жовто-блакитним прапором!». І так по-щирому, що вже через тиждень доля повністю змінила його життя. Його друг запропонував зайнятися бізнесом і за кілька років Валерій Петущак зміг купити необхідну і надійну для тривалої подорожі яхту. Довго думав, як її назвати... Адже назва має бути ніжною і жіночою, бо яхта – це вона. Дружина капітана дуже любила читати геніальну нашу Лесю Українку й у її творчості віднайшла такі рядки:

«...Ми тоді знайдемо з папороті квітку,

З неба зірвем зірку, золоту лелітку...»

Тож і з'явилась ідея назвати яхту саме «Леліткою». Коли мандрували океаном і пана Валерія та пані Наталю зустрічні мандрівники запитували, що означає ця назва, вони говорили, що це відображення світла зірки в океані. Іноземцям це надзвичайно подобалося.

Кожен сприймає океан по-різному. Під час першої подорожі на яхті «Дніпро» вийшли в екваторіальні води Тихого океану, де сонце стоїть майже вертикально і гріє так, що можна розплавитись, температура в каюті 50 градусів, а вода за кормою – 35. Друзі Петущака почали жалітися на океан, на те, що солоня вода виїдає очі і шкіру. Для них це була ворожа стихія, а для Валерія Дісановича – рідне обійстя: «Коли зранку виходиш на палубу, дивишся на схід сонця, бачиш безмежну площу океану і відчуваєш, що це все твоє – розумієш, що щасливий». Легендарний капітан любить океан. І зберігає любов до нього, попри всі випробування.

Керування яхтою – це мистецтво, якому можна вчитися все життя. Коли навколосвітник учетверте долав океан, після того, як пережив 12-бальні шторми і тайфуни, й мав уже великий досвід за плечима, до його рук потрапила книжка американських авторів «Тактика в штормі». І коли він її прочитав, то одразу зрозумів, що досі нічого не знав про це й тактику обирав абсолютно не вірну. А автори цієї книги зробили геніальний винахід, вони показали, що під час екстремального шторму яхту можна «припаркувати» посеред океану. Можна покласти її в дрейф таким чином, що ви будете спокійно сидіти на носу. Щоправда, треба заткнути вуха, бо стоїть такий рев, виття і свист, що можна збожеволіти. І от ти сидиш і бачиш, що назустріч тобі летять хвилі й обходять яхту, а вона лише плавно і тихо хитається, можна лягти на койку і лежати так, наче матір колише тебе в колисці. Цей винахід автори перевірили практично, щоправда, не змогли пояснити, чому так виходить, і куди врешті-решт діваються ці жакливі хвилі. Капітан особисто випробував цю тактику при вході в Егейське море й не раз говорив про неї яхтсменам рідного Київського крейсерського яхт-клубу, та вони чомусь не вірять, що це можливо.

І хоч яхта «Лелітка» на початку подорожі була не зовсім готова до таких важких випробувань, але за чотири роки вітчизняні навколосвітники її добре вдосконалили й обладнали необхідним оснащенням настільки, що яхта стала набагато мореходнішою і безпечнішою.

На яхті члени екіпажу весь час поруч, тому завжди під час трива-

лих мандрівок виникають якісь суперечки і сперечатися можна аж до білки. Але капітана з дружиною завжди рятувало гарне почуття гумору в обох.

Заходячи в іноземні яхт-клуби для поповнення провіантом, паливом для двигуна та конче необхідного внаслідок багатьох безсонних ночей під час штормів відпочинку, розповідали десяткам яхтсменів з усього світу про зовсім не відому їм на той час Україну. Розпочинали свої багатогодинні розповіді з того, що Україна і Росія – це абсолютно різні країни, різні народи, різна ментальність, різна національна культура.

Валерій Петущак зазначає: «Ще у 1990 році, коли повернувся після першої подорожі на яхті «Дніпро» на рідну землю, то зрозумів, що демократичне суспільство дає людині. Воно дає не лише свободу і можливість, а й почуття відповідальності. Спочатку ти повинен бути гідним того, щоб жити в цьому суспільстві, а вже потім матимеш право користуватися його перевагами».

Найбільшим науковим подарунком для навколосвітників під час тривалої подорожі стало відкриття Наталії Леонідівни у Новій Зеландії. Як науковець вона подивилась на їхні національні орнаменти, на татування, скатертини і зробила висновок: «Так це ж наші українські вишивки!». Крім того, що національні полінезійські орнаменти дивним чином нагадують українські: в одязі з тапу, у виробках з дерева статуєток богів, домашньому посуді – в їхніх міфах говориться про те, що їхньою прабабтьківщиною була земля з дуже суворим кліматом, півроку там стояли такі холоди, що можна було пішки ходити по воді, тобто була крига, а великий чорний з білим птах відлітав у теплі краї: йдеться якраз про нашого лелеку. А те що древні автохтони-новозеландці вийшли з території України, розповідають місцевим школярам їхні вчителі. І саме про це говориться в англійському науково-документальному фільмі «Кельти. Хто вони?». «Українська національна культура – це скарби, які ми мусимо берегти. Тому що вони дають відповіді на запитання, як зароджувалася цивілізація на землі... 1500 років до н.е. частина наших предків полиши-

ла свою територію й пішла в бік Індії, де винайшла згодом катамарани і такі вітрила, з якими можна йти в океані проти вітру, та почала освоювати острови Полінезії! Це був один з найкращих тогочасних винаходів людства», – зробили висновки наші навколосвітні мандрівники Валерій Дісанович Петущак і Наталія Леонідівна Македон.

Заохливу книгу про свою навколосвітню мандрівку капітан писав переважно за матеріалами щоденника дружини. Книга під назвою «Солоний гопак» побачила світ у 2005 році у видавництві МАУП та швидко стала справжнім раритетом. Згодом, завдяки братам Капрановим (теж, до речі, затятим яхтсменам), вийшло адаптоване для широкого читача видання «Ходіння за три океани» у видавництві «Зелений пес», а також книгу було перевидано у Польщі... Вражень від навколосвітньої мандрівки вистачило б на десятки книжок: про зустрічі з піратами, коли змушені були озброюватися «коктейлями Молотова» біля Сомалі, як боролися зі стихіями і 12-бальними штормами, крокодилами, акулами і цілими сімействами китів-касаток. А ще – як лікувалися тільки солоною, як ропа, океанською водою – від радикуліту до ангіни. І як їх, виснажених, але щасливих, майже після 4-річних сповнених різноманітних пригод мандрів, урочисто зустрічали 20 червня 1998 року в рідній Україні.

Любов до морів та океанів легендарний капітан передав своєму сину Сергію та внукам Олександрю і Валерію, які теж стали досвідченими мандрівниками-мореходами! Зокрема, внук Валерій Петущак (молодший) здійснив мрію свого легендарного діда: пройти в «сорокових-ревучих» навколо Антарктиди. І вже двічі (!) побував, як помічник капітана яхти, з туристичною експедицією біля берегів Антарктиди, де відвідали нашу станцію «Академік Вернадський».

Цього року легендарне подружжя святкуватиме не лише 25-літній ювілей старту своєї навколосвітньої мандрівки, але й поважний уже ювілей свого життя, тож хочеться побажати відважним мандрівникам міцного козацького здоров'я і гарного настрою.

